

SOSYAL POLİTİKADA GÜNCEL GELİŞMELER: DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Editör: Dr. Osman AKGÜL

"En İyi
Akademi, Bir
Kitaplıktır."

SOSYAL POLİTİKADA GÜNCEL GELİŞMELER: DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Editör: Dr. Osman AKGÜL

© Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti'ne aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

ISBN • 978-625-7911-48-1

1. Baskı • Mayıs, Ankara 2020

Dizgi/Mizanpaj • Merve AKGÜL

Kapak Tasarım • Gazi Kitabevi

Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Yayıncı Sertifika No: 44884

Merkez
📍 Bahçelievler Mah. 53. Sok. No: 29 Çankaya/ANKARA
☎ 0.312 223 77 73 - 0.312 223 77 17
📞 0.544 225 37 38
📠 0.312 215 14 50
🌐 www.gazikitabevi.com.tr
✉ info@gazikitabevi.com.tr

Mağaza
📍 Döğol Cad. No: 49/B Beşevler/ANKARA
☎ 0.312 213 32 82 - 0.312 213 56 37
📠 0.312 213 91 83

Sosyal Medya
📘 gazikitabevi
📷 gazikitabevi
📺 gazikitabevi

Vadi Grafik Tasarım Reklam Ltd. Şti.

Sertifika No: 47479

Matbaa
📍 İvedik Organize Sanayi Bölgesi 1420. Cadde
No:58/1 Yenimahalle / ANKARA
☎ 0.312 395 85 71

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
TÜRKİYE EMEK PİYASASI VE POLİTİKALARINDA GENÇ İŞGÜCÜ:FIRSATLAR VE TEHDİTLER.....	1
<i>Muhammed Erkam KOCAKAYA, Halim BAŞ</i>	
KADIN İSTİHDAMINI YENİDEN DÜŞÜNMEK.....	65
<i>Fatih KUCUR</i>	
TÜRKİYE'DE ÇOCUK İŞÇİLİĞİ MESELESİ VE MÜCADELE UYGULAMALARI.....	83
<i>Murat KALKAN, Muhammet Enes KAYAGİL</i>	
SOSYAL BİR MESELE OLARAK YAŞLILIK VE TÜRKİYE'DEKİ SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI	137
<i>Muhammet Enes KAYAGİL, Murat KALKAN</i>	
DEZAVANTAJLI GRUP GÖÇMENLER: GSYH – GÖÇMENLER İLİŞKİSİNİN TÜRKİYE'DEKİ EKONOMİK BOYUTU	169
<i>Yasin YILMAZ</i>	
SOSYAL POLİTİKA AKTÖRÜ OLARAK DEVLETİN TÜRKİYE'DE ENGELLİLERİN İSTİHDAMINA YÖNELİK FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	187
<i>Osman AKGÜL</i>	
ÜST-ORTA GELİRLİ ÜLKELERDE YOKSULLUKLA DOLAYLI MÜCADELE POLİTİKALARI.....	221
<i>Abdullah Miraç BÜKEY</i>	

TÜRKİYE EMEK PİYASASI VE POLİTİKALARINDA GENÇ İŞGÜCÜ: FIRSATLAR VE TEHDİTLER

Muhammed Erkam KOCAKAYA
Araş. Gör. İstanbul Üniversitesi
muhammed.kocakaya@istanbul.edu.tr

Halim BAŞ
Ögr. Gör. İstanbul Medipol Üniversitesi
hbas@medipol.edu.tr

GİRİŞ

Türkiye emek piyasasında gençlerin işgücüne katılım durumlarının ve genç işgücüne yönelik ulusal politikaların analiz edildiği bu makalede genç nüfus TÜİK'in de referans aldığı 15-24 yaş aralığı olarak belirlenmiştir. 15-24 yaş grubunda yer alan ve genç nüfus olarak tanımladığımız bireyler, ülkelerin sürdürülebilir, yenilikçi ve katılımcı kalkınma planları açısından itici ve belirleyici bir kaynak ya da fırsat olarak değerlendirilmektedir. Genç bireylerin eğitimi, iş deneyimi, girişimciliği ve istihdamdaki verimlilikleri ülke ekonomilerinin kalkınma süreçlerini hızlandırıcı ve belirleyici fırsatlar sunabilmektedir. Gençlere yönelik politika, teşvik ve yatırımların yetersizliği ise bir takım tehditleri de beraberinde getirmektedir. Bunlar işgücüne dahil olmama, genç işsizliği, ne eğitimde ne istihdam da ne de yetiştirme de olmama (NEİY-NEET), güvencesiz, düşük ücretli ve vasıfsız işlerde çalışma, iş ve gelir kaybı yaşama, düzen kuramama vb. olarak ifade edilebilir. Diğer yandan tüm dünyada yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki payının artıyor olması, daha çok tüketici rolünde ve genellikle herhangi bir işte çalışamayan ve üretime aktif olarak katılmayan bir profilin, çalışma çağı nüfus üzerindeki

bağımlılık yükünün artması anlamına gelmektedir. Bu tip tehditler yoksulluk ve sosyal dışlanmayı da beraberinde getirerek genç bireylerin çoklu dezavantajlılık yaşamalarına neden olabilmektedir.

Bu fırsat ve tehditler üzerine makalede genç işgücüne yönelik politikalar ele alınmış ve genç işgücünün emek piyasasındaki yeri ve özellikleri geniş bir perspektif ile analiz edilmiştir. Gençlere yönelik aktif ve pasif işgücü piyasası politikalarının da değerlendirildiği çalışmada TÜİK, EUROSTAT ve İŞKUR gibi kurumların istatistik veri tabanlarından sağlanan verilerin analizi yapılarak Türkiye’de genç işgücünün fırsat ve tehditlerini belirleyen yapısal özellikler belirlenmeye çalışılmıştır.

1. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞGÜCÜNE YÖNELİK ULUSAL ve ULUSLARARASI POLİTİKALAR

1.1. Genç İşgücüne Yönelik Ulusal Politikalar

Türkiye’de genç işgücüne yönelik yürürlükteki ulusal politikalar “Ulusal İstihdam Stratejisi”, “Kalkınma Planları” ve “Ulusal Gençlik Politika Belgesi” olarak sıralanabilir.

1.1.1. Ulusal İstihdam Stratejisinde Gençler

Genel anlamda, Ulusal İstihdam Stratejisi, Türkiye’de kronik bir olgu olarak görülen yapısal işsizlik ve buna bağlı olarak istihdam sorununa çözüm için uzun vadede ve farklı bileşenlerle koordinasyonun güçlendirilmesine yönelik önemli politika eksenleri içeren geniş çaplı bir yol haritasıdır. Stratejinin çerçevesini ise temel politika eksenleri oluşturmaktadır. Bu eksenler; eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, işgücü piyasasında güvence ve esnekliğin sağlanması, özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması ve istihdam-sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesi şeklinde olmaktadır. Bu politika eksenlerinde genç işgücünün durumu daha çok eğitim-istihdam ilişkisi ve özel politika gerektiren gruplar içerisinde yoğunluk kazanmaktadır (ÇSGB Ulusal İstihdam Stratejisi, 2015: 22). Strateji belgesi 3 yıl arayla iki defa yayımlanmıştır. İlk olarak Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2014-2016) 30 Mayıs 2014 tarihinde Resmî Gazete de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ardından Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2017-2019) 7 Temmuz 2017’de Resmî Gazete de yayımlanmıştır (UİS, 2018). Bu kısımda, iki strateji

belgesinde genç işgücünün karşılaştırılması yapılarak hedef, politika ve tedbirler açısından durum değerlendirilecektir.

İlk yayımlanan strateji belgesinde eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesine ilişkin olarak gençlerin mesleki eğitime doğru yönlendirilememesinden kaynaklı israf vurgusu yapılmış, genç işsizliğinin yüksek olmasının istihdama erişimde deneyim eksikliğine dikkat çekilmiştir (ÇSGB Ulusal İstihdam Stratejisi, 2015: 22-34). Diğer yandan özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması kısmında 2008 küresel finans krizinin genç işsizliğini artıran bir etkisi olduğunun altı çizilmiş ve genç işsizliğini azaltmaya yönelik çeşitli yasal düzenlemeler yürürlüğe girmesine karşılık beklentilerin yeterince karşılanamadığı ifade edilmiştir. Ayrıca genç işsizliğinin önündeki en büyük engellerin *eğitim* ve *beceri* düzeylerinin görece düşüklüğü ile *esnek çalışma* biçimlerinin aktif iş yaşamında ve yasal mevzuatta yeterince yer bulamadığına değinilmiştir. Bununla birlikte genç işsizliğinin genel işsizlik oranına yaklaştırılması hedeflenmiştir. Sektör bazında bakıldığında ise turizm sektöründe niteliksiz genç işgücünün önemli bir yer tuttuğuna yer verilmiş ve dış ticaret açığını kapatmada bölgesel yatırımlarla turizm sektöründeki istihdamın önemli bir şekilde artabileceği öngörülmüştür. Emek yoğun bir sektör olarak turizmin işsiz gençler için önemli bir istihdam alanı olduğuna dikkat çekilmiştir. Alınacak tedbirlerle ilgili ise şu kararlara yer verilmiştir;

- Gençlere kariyer planlaması, iş arama yardımları, eşleştirme ve danışmanlık hizmetleri sunulacaktır.
- Gençler işgücü eğitimleri ile desteklenecektir.
- Genç girişimciliği desteklenecektir.
- Gençlerin kayıt dışı çalışmasıyla mücadele edilecektir.
- İşgücü uyum programlarından yararlanan özellikle genç kadınlar başta olmak üzere gençlerin işgücü piyasasına entegrasyonunu sağlamak üzere rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi sağlanacaktır.
- İstihdam fuarları, kariyer günleri tanıtım materyalleri yoluyla İŞKUR tarafından verilen girişimcilik eğitimlerinin gençler arasındaki tanınırlığı artırılacak ve daha fazla gencin bu eğitimlerden yararlanması sağlanacaktır.

- Toplumsal cinsiyet eşitliği ve genç istihdamı yılda en az bir kez İİMEK gündemine alınacaktır.
- Kırsal kesimdeki gençlerin İŞKUR hizmetlerine erişimini sağlamak üzere mobil hizmet birimleri oluşturulacaktır.
- Gençlere yönelik teşvik düzenlemeleri ve İŞKUR faaliyetleri tanıtılarak daha fazla işverene ulaşılması sağlanacaktır.
- Gençlere girişimcilik perspektifinin kazandırılmasını sağlamaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.
- İlgili kuruluşlarla iş birliğine gidilerek ara yüzler oluşturulacak ve bu kapsamda staj ve iş başı eğitimleri artırılabilecektir.

Söz konusu tedbirlerin uygulanmasında aktif rol alacak kurumlar arasında; İŞKUR, KOSGEB, SGK ve YÖK gösterilmiştir. İş birliği yapılacak kurum ve kuruluşlar ise; ÇSGB, MEB, BSTB, Kalkınma Ajansları, Meslek Kuruluşları, Maliye Bakanlığı, Mülki İdareler, ASPB, Sivil Toplum Kuruluşları, Sosyal Taraflar, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olarak belirlenmiştir.

2017-2019 planlama dönemine ait strateji belgesinde diğerinden farklı olarak üniversite öğrencilerinin iş piyasasına geçişlerini sağlamak amacıyla üniversite-sektör iş birliği geliştirme tedbirine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra ilgili paydaşlar zenginleştirilmiş ve TOBB, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Üniversiteler, Valilikler, Belediyeler, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, TESK gibi iş birliği yapılacak kurum ve kuruluşların sayısı artırılmıştır.

1.1.2. Kalkınma Planlarında Gençler

Kalkınma planlarında gençler için ilk defa Onuncu Kalkınma Planında özel ihtisas komisyonu raporu oluşturulmuştur. Geline süreçte genç işsizliğinin önemli bir sorun olarak gündemi meşgul etmesi ve nitelikli istihdamın önündeki en büyük engellerden biri olarak kabul görmesinin şüphesiz rolü büyüktür. Daha önceki kalkınma planlarına bakıldığında özel bir ayrıma gidilmeden “gençler” işgücü piyasası özel ihtisas komisyonu raporu içerisinde yer bulmuştur. Sekizinci planda gençlere detaylı yer verilmemiş genel bir ifadeyle Türkiye’de oluşturulan istihdamın çalışma çağı nüfusu ve işgücü nispetinde olmadığı ve genç ve eğitilmiş nüfus içerisindeki işsizliğin işgücü piyasasında önemli bir sorun haline gelmeye başladığı vurgulanmıştır (Tüzünkan, 2015: 113). Ancak dokuzuncu beş yıllık kalkınma

planında işgücü piyasası özel ihtisas komisyon raporunda genç işsizliğine ve istihdamına daha geniş değinilmiştir. Özellikle genç istihdamının önündeki engellere atıf yapılarak yaş grubu olarak daha önce bir deneyimlerinin olmamasının işveren için ek maliyet olarak görülüp tercih nedeni olmadığı, gençlerin işgücü piyasası hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı ve özellikle başlangıç beklentilerinin yüksek olması sebebiyle uzun süreli işsizliğe iradi olarak katlandıklarının altı çizilmiştir. Dışsal neden olarak ise gençlerin işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak bir eğitim almadıkları saptanmıştır. Gençler; kadınlar, özürllü ve eski hükümlülerle birlikte *dezavantajlı* grubun içerisine dahil edilmiştir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007: 44-59).

Onuncu kalkınma planında gençler için ayrı bir özel ihtisas komisyonunca “Gençlik Çalışma Grubu” oluşturulmuş ve etraflıca bir analize yer verilmiştir. Temelde makro ve mikro anlamda gençlik politikalarının gelişimiyle alakalı genç işgücüne dair düzenlemelere yer verilmiştir. Bunlar;

- Küçük ve orta büyüklükteki işletmelere (KOBİ) kredi miktar ve limitleri iyileştirilmesi, faizsiz kredi yolunun açılması ve genç girişimcilere danışmanlık hizmeti
- Gençlerin finansal okur-yazarlık beceri düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışmalar
- Gençlerin ekonomik hayata katılımını engelleyen unsurların bertaraf edilmesi, gençlerin işgücü piyasasına girişini hızlandıracak kamu istihdam hizmetleri ile farklı genç gruplarının dikkate alınması ve güncel iletişim araçlarının etkin bir şekilde kullanımı
- Gençlerin ekonomik hayata katılımı için eğitim, istihdam ve altyapı programları ile mesleki becerilerinin artırılması ve nitelikli staj olanaklarının geliştirilmesi

şeklinde özetlenebilir (Onuncu Kalkınma Planı, 2014: 38-59).

Kalkınma planları genelde 5 yıllık dönemler için hazırlanıp uygulanmaktadır. Ancak bunların yanında 2 yıllık dönemleri kapsayan orta vadeli programlarla uygulamalara yön verilerek güncellemeler yapılabilmektedir. 2017-2019 dönemini kapsayan orta vadeli programda istihdam politikaları başlığında gençlerin beceri düzeylerinin artırılması ve istihdama katılımlarının hızlandırılması yönünde genç istihdamı ve girişimciliğini destekleyen politikalara devam edileceği belirtilmiştir

(Kalkınma Bakanlığı Orta Vadeli Program, 2016: 18). 2018-2020 dönemini kapsayan Orta Vadeli Programda ise genç işgücüne yönelik olarak;

- Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin profilleri belirlenerek, bu kişilerin işgücüne ve istihdama katılımlarını teşvik edecek birey, aile ve toplum odaklı bütüncül bir sistematik geliştirileceği,
- Yenilikçi iş fikrine sahip genç girişimcilerin iş kurma ve mevcut işlerini büyütmek amacıyla Genç Girişimci Merkezlerinin yaygınlaştırılacağı, öngörülmüştür (Kalkınma Bakanlığı Orta Vadeli Program, 2017: 48-51).

1.1.3. Ulusal Gençlik Politika Belgesi

Genç nüfusu odağına alan ve bu yönde sosyal, ekonomik ve siyasi hayata katılımlarını artırmak için oluşturulan önemli stratejilerden biri de Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesidir. Gençler politika belgesinde daha çok dezavantajlı tanımının içerisinde yer bulmuşlardır. Politika belgesinin bütününe bakıldığında 13 (on üç) adet gençlik alanında ve 7 (yedi) adet spor alanında olmak üzere 20 (yirmi) adet temel politika alanı belirlenmiştir (Gündoğdu, 2016: 15-16). Genç işgücüne yönelik olarak gençlik alanındaki temel politika “İstihdam, Girişimcilik ve Mesleki Eğitim” temasıyla belirlenmiştir. Temanın çıkış noktaları 6 (altı) adet olarak detaylandırılmıştır. Bunlardan ön plana çıkan ve “genç işsizliğini en aza indirmek için mücadele yöntemlerinin geliştirilmesi” başlığını taşıyan temada belirlenen hedefler ise şu şekildedir;

- “İşgücü piyasasına girecek olan gençlerin iş ve gelir beklentisine uygun makul ücretlendirme stratejileri belirlemek
- Gençleri, ilgi alanlarına ve yeteneklerine göre mesleklere yönlendirmek
- Meslek liselerinin cazibesini/imkânlarını artırarak gençlerin mesleki edinimlerini sağlayıcı tedbirler almak
- Türkiye’deki işgücü envanterini çıkartmak ve ihtiyaca uygun mesleki eğitim planlaması yaparak etkin bir şekilde uygulamak
- Bölgesel iş piyasası analizi yaparak gençleri işgücü ihtiyacına göre mesleki eğitime ve çıraklık eğitimine yönlendirmek
- Üniversitelerin bölüm ve program kontenjanlarını, işgücü piyasası ihtiyaçlarına uygun hale getirmek
- Ulusal istihdam stratejisini, ülkenin ihtiyaçlarını ve genç nüfusu dikkate alarak geliştirip uygulamak

- Genç istihdamını artıracak sektörlerde uluslararası sermaye yatırımlarını özendirmek
- Eğitim sürecinde yer alan gençler için yarı zamanlı iş imkânlarını geliştirmek.
- Bilişim, teknoloji ve hizmet sektörü gibi genç istihdamının fazla olduğu sektörlerle öncelik vermek
- Gençlere yönelik istihdam garantili mesleki eğitim kurslarını sürdürmek ve mesleki sertifikalarını alan gençlerin istihdam edilmeleri yönünde uygulanan teşvikleri devam ettirmek
- Genç işsizliğin önlenmesi amacıyla gençleri istihdam eden girişimlere destek verilmesi uygulamasına devam etmek
- Kalkınmada öncelikli bölgeler/iller kapsamında demografik yapıya uygun, gençlerin istihdamına dönük planlama yaparak, bu planları etkin bir şekilde uygulamak.”

Diğer temalar “gençlerin staj imkanlarının artırılması ve staj kalitesinin uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilmesi”, “kariyer danışmanlığı ve mesleki rehberlik hizmetlerinin daha etkin bir şekilde geliştirilmesi”, “çalışmayan gençlerin iş hayatına katılımını sağlamaya yönelik projelerin geliştirilmesi”, “tam zamanlı çalışma hakları çerçevesinde evde çalışma, uzaktan çalışma, esnek çalışma gibi çalışma stratejilerinin geliştirilmesi”, “genç girişimciliğine olan teşvik ve desteklerin artırılarak sürdürülmesi” şeklindedir (UGSPB, 2013: 15-18).

1.1.4. Genç İşsizliğini Önlemeye Yönelik Aktif İşgücü Politikaları

Aktif işgücü politikaları kamu çalışma programları, iş arama yardımları ve hizmetleri ve mesleki ve yeniden mesleki eğitim programları olarak gruplandırılmaktadır. Konu kapsamında mesleki ve yeniden mesleki eğitim programları içerisindeki en önemli hedef gruplarından bir tanesi genç işsizlerdir. Program kapsamında okulda veya işbaşında eğitim yöntemleri uygulanmaktadır. Programın amacı ise, gençlerin işgücü piyasasına geçişini temin etmek ve tutundurmadır (Kapar, 2006: 354).

Türkiye’de aktif işgücü politika uygulamalarının gelişimi neoliberal politikalar çerçevesinde şekillenmiştir. Aktif işgücü politikaları 2003 yılında bu yana yeni bir formda İş ve İşçi Bulma Kurumu yerine kurulan İŞKUR tarafından yürütülmektedir. İstihdam sağlama yetkisi kamu tekelinden çıkmış

4904 sayılı kanunla birlikte özel istihdam bürolarının kurulmasına onay verilmiştir. İŞKUR bünyesinde istihdam hizmetlerine ilişkin olarak “istihdam edilebilirliği” önceleyen ve buna yönelik strateji, politika ve tedbirler geliştiren uygulamalar ağırlık kazanmaktadır (Gün, 2017: 67). Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından yürütülen aktif işgücü politikaları, yaş grupları göz önüne alındığında özellikle gençlerin istihdam edilebilirliklerini artırmayı hedefleyen ve mesleki gelişimlerini önceleyen bir dizi programdan oluşmaktadır. Bu programlar;

- İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri
- Mesleki Eğitim Kursları
- İşbaşı Eğitim Programları
- Girişimcilik Eğitim Programı
- Toplum Yararına Program

şeklinde uygulanmaktadır (Şen, 2016: 69). Bununla birlikte aktif işgücü politikalarının olumlu anlamda; genç işsizlerin tecrübesizliğini telafi edici, verimlilik ve ücretlerin olduğu sektörlerin net cazibesini arttıran, işsizlik sigortası ile artan maliyeti düşürücü gibi başlıca etkileri vardır. Olumsuz anlamda ise “etkinlik kaybı etkisi” ile açıklanan; kapsama alınan dezavantajlı gruplardan bir kısmının programa alınmasa da istihdam edilebilirlik potansiyellerinin olması ve bunlara yönelik sarf edilen kaynaklar, sübvansiyon edilen kişilerin sübvansiyon süresi sona erince ortaya çıkan “ikame etkisi” gibi durumlar söz konusu olabilmektedir (Biçerli, 2016: 499). Programların görülebilen kısmi etkileri olsa da işgücü piyasalarının genel koşullarına doğrudan bir etki gücü sınırlı kalmakta, gençlerin işsizliğini çözmede tek başına yeterli gelmeyeceği düşünülmektedir (Demir ve Misican, 2018: 45).

1.2. Genç İşgücüne Yönelik Uluslararası Politikalar

Ülkemizde genç işgücüne yönelik ulusal emek piyasası politikalarının standartlarını belirleyen uluslararası düzeyde kurum ve politika belgeleri söz konusudur. Başta Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi olmak üzere, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Birleşmiş Milletler bu kurumlar olarak sıralanabilir. Bu kurumlar ile Türkiye’nin ikili ilişkilerinin zeminin oluşturan uluslararası nitelikteki politikalar ise aşağıdaki başlıklarda detaylandırılmıştır

1.2.1. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği Gençlik Stratejisi

Dünya geneli ve özelinde Avrupa ülkelerinde gençler işgücü piyasasına girmede çeşitli zorluklarla yüzleşmektedirler. Dahası, birçok kurum 2008 finans krizinden beri gençlerin etkilendiklerini tartışmaktadır. 2008'den sonra ise 2012 ve 2013'te küresel krizin tekrar belirmesiyle genç işsizliği yeniden tırmanmıştır. OECD ülkelerinin çoğunluğunda iş arayan her 3 gençten 1'i en az 6 aydır işsizdir ve küresel genç işsizliğinin, krizden önceki %11,5 seviyesinden 2018'e gelindiğinde %12,8'e yükseleceği tahmin edilmektedir (Styczynska, 2015: 216).

Avrupa Birliği (AB) üye ülkeleri arasında ortak politika hedeflerine ulaşmak ve gençlik alanında iş birliğinin teşvik edilmesi amacıyla hazırlanan bir strateji belgesidir. Strateji 8 (sekiz) alanda girişim uygulamasını içermektedir. Bunlar içerisinde "İstihdam ve Girişimcilik" başlığı altında genç işgücüne ayrıca vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte öğrenim hareketliliğinin genç işsizliği azaltmada ve gençlere yeni iş imkânları sunmada önemli bir rolü olduğu ıraklık, staj ve diğer imkânların çeşitliliğini beraberinde getirdiği ifade edilmiştir (AB Gençlik Politikaları Bilgi Notu, 2018: 1-3; Akman vd., 2011: 43).

Avrupa'da gençlik politikalarına yön veren önemli kurum ve kuruluşlar yaklaşık 30 yıldır faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunların başında ise 1949'da bir oluşum olarak ortaya çıkan Avrupa Konseyi gelmektedir. Avrupa Konseyi 60'ların yaşanan toplumsal olaylara duyarsız kalmamış ve sınırlı bir oluşumla Strasbourg'da 1972 yılında Avrupa Gençlik Merkezi'ni kurmuştur. 2008 yılında Kiev'de yapılan 8. Avrupa Konseyi Gençlikten Sorumlu Bakanlar Konferansı'nda Avrupa'da uzun dönemli bir gençlik politikasını öngören strateji belgesi kabul edilmiştir. "Avrupa Konseyi'nin Gençlik Politikasının Geleceği: Gündem 2010" temasıyla izleyen on yılın öncelikleri belirlenmiştir. Bunlar; insan hakları ve demokrasi, çoğulcu toplumlarda bir arada yaşama ve gençlik alanında sosyal içerme. Diğer yandan bir başka oluşum ise hükümetler arası gençlik politikalarını yapılandırma, gözden geçirme ve karşılaştırma imkânı sunan Avrupa Gençlik İdare Komitesi (AGİK)'dir. Bir başka açıdan gençlik politikaları Avrupa Konseyi'nin Avrupa Gençlik Şartı olarak bilinen belgesinde ilk defa 1992'de yer almış ve 2003 yılında bu belge revize edilmiştir.

Öte yandan Avrupa Birliği'nin genç politikalarında aktif olma süreci 2001 yılında Gençlik Hakkında Beyaz Kitabın yayımlanması ile olmuştur.

2001'e kadar geçen dönemde yalnızca 1988 yılında oluşturulan ve Avrupa Komisyonunun gençlik hareketlilik programları çerçevesinde kısıtlı bir tutum söz konusuydu. Gençlik Hakkında Beyaz Kitabın yayımlanmasından itibaren ise üye ülkelerin farklı gençlik politikalarına katkı sağlamaya devam etmektedir. Kısaca bu politikaların ortak katılım unsurlarını sayacak olursak; gençlerin yurttaşlığı ve katılımlarının teşviki, eğitim, istihdam ve sosyal içermelerini teşvik etmek ve diğer sektör politikalarında gençlere ayrı bir alan açılmasını sağlamaktır. Beyaz Kitapta kabul edilen politika çerçevesi 2001-2009 yılları arasında uygulanmış ve ardından "Gençlik için bir AB stratejisi: Yatırım ve Güçlendirme başlığıyla gözden geçirilerek 2009-2018 yılları arası için uygulamaya konulmuştur. Bu strateji üç yılda bir ihtiyaca göre revize edilmeyi öngören ve üç ana eylem planını içeren bir belgedir. Güncellenen öncelikler içerisinde genç işgücüne yönelik olarak; "Gençliğe eğitim ve istihdamda daha fazla olanak yaratmak. Eylem alanları: Eğitim ve istihdamın yanı sıra yaratıcılık ve girişimcilik" eylem planı belirlenmiştir. Komisyonun belirlenen hedeflere ulaşmada kullandığı bir diğer oluşum Avrupa Gençlik Pakti'dir. Söz konusu pakt büyüme ve iş olanaklarını teşvik için 2005 yılında Lizbon Stratejisi güncellendiği esnada eklenmiştir. Bu bağlamda Avrupa Gençlik Pakti'nin genç işgücüne yönelik önlemi, "İstihdam, bütünleşme ve sosyal ilerleme" şeklindedir (Denstad, 2014: 27-40)

Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin bağımsız yürüttükleri gençlik politikalarının yanında 1998'den bu yana oluşturdukları ve geliştirdikleri iş birlikleri sayesinde ciddi bir birikim elde edilmiştir. Bu iş birliği ile oluşturulan Avrupa Gençlik Politikaları Bilgi Merkezi (EKCY) politika geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını ön görmektedir. Bir başka iş birliği "Avrupa Gençlik Araştırmacıları Havuzu"dur (PEYR). Bu iş birliğiyle ön plana çıkan diğer oluşumlar arasında Gençlik için Beyaz Kitap (2001), Avrupa Gençlik Pakti (2005), AB 2010-2018 Gençlik Stratejisi ve Avrupa 2020 Stratejisi içinde Hareket Eden Gençlik temaları ile Varşova Zirvesi 2005 Avrupa Konseyinin Gençlik Politikası: Ajanda 2020 gibi önemli stratejiler yer almaktadır (Onuncu Kalkınma Planı, Gençlik Çalışma Grubu Raporu, 2014: 2-3).

1.2.2. ILO Gençler İçin İnsana Yakışır İşler Küresel Girişimi

ILO "İnsana Yakışır İş" (Decent Work) temasını farklı iş birlikleri ve mekanizmalarla desteklemek üzere farklı organizasyonlar tertip etmektedir. ILO'nun tanımına göre insana yakışır iş, üretken ve adil bir geliri hedefleyen,

işyerinde ve aileler içerisinde sosyal korumayı merkeze alan kişisel gelişim ve sosyal bütünleşme için tüm kadın ve erkeklere yaşam ve fırsat eşitliğini öngören bir kavramdır (ILO, <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>). Bu çerçevede ILO “Avrupa ve Orta Asya’da İnsana Yakışır İşin Geleceği Fırsatlar ve Zorluklar” bölge toplantısında ortaya konulan durum analizi ve akabinde yayımlanan raporda genç istihdamı politikaları ve programları kısmında önemli bulgulara yer verilmiştir. Buna göre, genç kuşağın daha önce olmadığı kadar yüksek bir eğitim seviyesine eriştiği ancak istihdama dahil olmada aynı oranda başarılı olunamadığına dikkat çekilmiştir. Rakamlar açısından bakıldığında 2017’de AB’de genç işsizliği yüzde 18,7 Orta ve Batı Asya’da yüzde 17,5 ve Doğu Avrupa’da yüzde 16,2 olarak gerçekleşmiştir.

İşsizlikle mücadeleyle yönelik olarak üçlü yapı desteği ve ILO iş birliği ile Doğu Avrupa ve Orta Asya’da genç istihdamının teşviki için bölgesel bir mekanizma geliştirilmiştir (ILO, 2017: 26). Diğer yandan Avrupa Birliği Konseyinin 2013 yılında aldığı tavsiye kararı ile kurulan Gençlik Garantisi (Youth Guarantee) AB üyesi ülkelerde gençlik istihdamına çözüm için ortak bir zemin sunmuştur (Escudero ve Moureolo, 2015: 1). Gençlik Garantisi, 25 yaş altı tüm gençler için örgün eğitimden ayrıldıktan veya işsiz kaldıktan sonra dört ay içinde kaliteli bir istihdam teklifi, çıraklık eğitimi, staj ya da sürekli eğitim almalarını sağlamayı temin etmektedir. Gençlik Garantisinin etkinliğine dair 2014 yılından bu yana AB’de 9 milyon genç istihdam teklifi almış ve son 3 yıl içerisinde 1,4 milyon genç işsiz sayısında azalma meydana gelmiştir (European Commission, Youth Guarantee Fact Sheet, 2016). Uygulama kısmında bazı İskandinav ülkelerinde uzun süreli genç istihdam garantilerinin iş arama sürelerini azalttığı ve işgücüne piyasasında yeniden girişte önemli bir rol üstlendiğine dikkat çekilmiştir (ILO, 2017: 27).

ILO’nun yayımladığı Küresel İstihdamın Sosyal Görünümü 2018 raporunda gençlerin istihdam olanaklarının yetişkinlere nazaran daha az olmasının rakamlara yansıdığı ifade edilmiştir. Buna göre yetişkin işsizlik oranı %4,3 iken genç işsizlik oranı %13 olarak belirtilmiştir (ILO, 2018: 2). Ne var ki ILO’nun Gençlerde Küresel İstihdam Eğilimleri 2017 başlığıyla yayımlanan raporunda yüzde 13’lük oranın yüzde 13,1’e yükseleceği öngörülmüştür. Bununla birlikte 2017 yılı için tahmin edilen 70,9 milyon genç işsiz sayısı 2009 yılında krizin zirve yaptığı dönemde 76,7 milyon genç işsizedir.

göre iyileşme göstergesi olarak kabul edilmiştir. Bu sayının 2018 yılı için 200 bin artarak 71,1 milyon olması beklenmektedir.

Gençlik bulgularına dair öne çıkan bir başka bulgu, ekonomik ve küresel eşitsizlikler sebebiyle eğitimde, istihdamda ya da öğretimde yer almayan (NEET) gençlerin oranıdır (Zhang vd., 2020: 25714). Küresel ölçekte NEET oranı erkeklerde yüzde 9,8 iken kadınlarda bu oran yüzde 34,4'tür. Raporda dikkat çeken bir başka husus gençlerin istihdam edildiği sektörlerle ilgilidir. Rapora göre son 10 yılda finans, ticaret ve sağlık sektöründe gençlerin istihdamında teknoloji kullanımına ayak uydurma bağlamında yetişkin işgücüne nazaran ciddi bir artış görülmektedir. Nihayetinde gençlerin istihdam edildikleri iş yapıları analiz edildiğinde esneklik imkânları sunan bir platformun cazibe merkezi haline geldiği ancak bununla birlikte istihdam ya da gelir güvencesinden yoksun işlerin ilk iş tecrübesi şeklinde de olsa değerlendirildiği giderek görülen bir eğilim olduğu tespit edilmiştir (Baş, 2019: 132). Kaliteli eğitim ve beceri düzeyine yapılacak olumlu yatırımın eğitimden istihdama geçiş süresini asgari bir düzeye çekeceği yine dikkat çekilen bir başka husus olmuştur (ILO, Global Employment Trends For Youth, 2017: 1-6). ILO yayımladığı "Global Employment Trends for Youth 2020" raporunda teknolojik gelişmelerin; -otomasyon, yapay zeka, 3D yazıcı, robotik, makine öğrenimi, nesnelerin interneti ve blockchain- aktarımının işgücü piyasalarında gençler için imkanları kısıtlayan nedenler olarak ifade edilmektedir (ILO, 2020: 49).

1.2.3. Birleşmiş Milletler Raporlarında Genç İşgücü

Birleşmiş Milletler, gençlere yönelik olarak farklı yönleriyle ilki 2003 yılı olmak üzere birçok rapor yayımlamıştır. Özellikle dünya gençliğinin durumunu yansıtan bu raporların içeriği 2008 krizinden sonra genç işsizliği ve istihdamına yönelik olmuştur. 2003 yılında yayımlanan raporda gençlerin hiç olmadığı kadar zorluklarla karşı karşıya olduğuna her ne kadar dünyada daha iyi eğitim seviyesine ulaşılsa da 133 milyon gencin okuma-yazma bilmiyor olmasının büyük bir dezavantaj olarak görüldüğüne vurgu yapılmıştır. Gençler ayrıca işgücü piyasasında artan güvensizlikle uğraşmak zorunda kalmışlar ve dünyadaki 15-24 yaş grubunun yüzde 18'ini oluşturan bu kitlenin dünya geneli işsizlerin o yıl itibariyle yüzde 41'ini oluşturdukları kaydedilmiştir. Hizmetler sektöründeki gelişme ile birlikte 1995-1999 arası genç işsizliğinin yaklaşık 8 milyon arttığı ve toplamda yaklaşık 70 milyon gencin işsiz olduğu yine raporda yer almıştır. Dünya üzerinde incelenen 97

ülkenin üçte ikisinde kadınlardaki işsizliğin erkeklerden daha fazla olduğu hatta yaklaşık dörtte birinde kadın işsizliğinin erkeklerden yüzde 20'den daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Genç işsizliğine çözüm için 2000 yılı Eylül ayında Milenyum Deklerasyonu çerçevesinde “her yerde gençlere iyi ve üretken bir iş bulmak için fırsat veren stratejiler geliştirme ve uygulama kararına varılmıştır. Bu amaçla Birleşmiş Milletler, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Bankası iş birliğiyle Gençlik İstihdam Ağı başlatılmıştır. Programın dört temel çıkış noktası; istihdam edilebilirlik (gençler için eğitim ve mesleki eğitime yatırım yapmak ve bu yatırımların etkisini artırmak); fırsat eşitliği (genç kadınlara ve genç erkeklere aynı fırsatlara sahip olmak); girişimcilik (genç insanlar için daha fazla ve daha iyi işler sağlamak amacıyla işletmeleri başlatmayı ve işletmeyi kolaylaştırmak); ve istihdam yaratılması (makroekonomik politikanın merkezinde iş yaratılması) olarak belirlenmiştir (UN Youth Report, 2003: 61-68).

2005 yılında yayımlanan raporda 1993 yılında yüzde 11,7 olan genç işsizliğinin 10 yıllık süreçte yüzde 14,4'e yükseldiği ifade edilmiştir. Aynı zamanda genç işsizlik oranlarında dünyanın farklı bölgelerinde belirgin bir fark olduğu göze çarpmıştır. Buna göre en yüksek genç işsizlik oranı yüzde 25,6 ile Batı Asya ve Kuzey Afrika'da kaydedilmiştir. Buna karşın en düşük oran ise yüzde 7 ile doğu Asya'da gerçekleşmiştir. 1995'ten 2005'e geçen 10 yılda birçok önlem çağrısı çeşitli toplantılar aracılığıyla gündeme gelmiştir. Bunlardan ilki 1995'teki Kopenhag Sosyal Gelişim ve Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi Eylem Planı Bildirgesidir. İkinci olarak 2001 yılına gelindiğinde gençlik örgütleri Birleşmiş Milletler Dünya Gençlik Forumu'nun dördüncü oturumunda Dakar Gençlik Güçlendirme Stratejisini kabul etmiştir. Son olarak ise 2000 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Milenyum Deklerasyonunun hükümetlere yaptığı çağrıyla oluşturulan Gençlik İstihdam Ağı (YEN) ise bir diğer gelişme olmuştur. Gençlik İstihdam Ağı, bu bağlamda ulusal eylem planlarının planlanmasında veya uygulanmasında çeşitli aşamalarda bulunan bazı ülkelerin yanı sıra, gençlerin istihdamına yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve yürütülmesi için kararlı 13 öncü ülkenin çabalarını desteklemektedir (United Nations Youth Report, 2005: 16-17).

2007 yılında yayımlanan raporda ise gençliğin durumu ve özellikle işgücü analizi bölgesel bir ayrıma gidilerek detaylıca sunulmuştur. Raporda Dünya Gençlik Programı'nın kabulünden bu yana 10 yıldan fazla bir zaman

diliminin geçtiğine değinilerek söz konusu programın amacının; her devletin gençlere eğitim alma, beceri kazandırma ve üretken bir istihdam fırsatı sunarak topluma aktif bir birey olarak katılımlarını sağlama noktasında gerekli tedbirleri alması şeklinde tanımlanmıştır. Raporda programın daha etkin hale getirilmesi için bazı önerilerde bulunulmuştur. Bunlar;

- Gençlere fayda sağlamak için mikrofinansmanı ve girişimcilik programlarını arttırmak.
- Savunmasız ve marjinal gençliğin işsizliğini hedeflemek.
- Gençlerin ve gençlerin gönüllü hizmet projelerini teşvik etmek.
- Küreselleşme bağlamında gençlik istihdamını ve beceri gelişimini teşvik etmek (United Nations Youth Report, 2007: 233-235).

2013 yılında yayımlanan raporda ise 2008 küresel krizinin ekonomik büyümeleri ciddi oranda etkilediği ve genç nüfusun işgücüne dahil olmasının önünde bir büyük engel teşkil ettiği dile getirilmiştir. 1998 ve 2008 arasında genç işgücüne katılım oranının yüzde 54,7’den yüzde 50,8’e düştüğü 2009 yılında ise, genel küresel işsizlik oranının yüzde 6,3 küresel genç işsizlik oranının ise yüzde 12,7 ile zirve yaptığı kaydedilmiştir. 2010 yılında ise küresel yetişkin işsizlik oranı yüzde 4,8’e kadar gerilemesine rağmen genç işsizliğin sadece küçük bir azalışla yüzde 12,6’ya gerilemiştir. Genç işsizlik oranı ölçülmeye başladığı 1991 yılından bu yana 2009 yılında tarihi bir zirve yapmıştır. Bazı Avrupa Birliği ülkelerinde rekor seviyelere ulaşmıştır. 2011 yılında genç işsizliği İspanya’da yüzde 48,9 Yunanistan’da ise yüzde 45,1 olmuştur. 2010 yılı son çeyreğinde OECD ülkeleri içerisinde gençlerin yüzde 12,6’sı ki bu da 22,3 milyonluk bir kitleye karşılık geliyor ne istihdamda ne eğitimde ne de öğretimde yer almıştır. Bir başka dikkat çekici veri ise 2011 Kasım ayında Birleşik Krallık’ta genç işsiz sayısı rekor kırarak 1 milyon sayısına ulaşmıştır. Küresel olarak 2010 yılında genç erkeklerin yüzde 56,3’ü işgücüne katılırken bu oran genç kadınlarda yüzde 40,8’le sınırlı kalmıştır. Raporda ayrıca dünyada çalışan yoksulların yaklaşık yüzde 24’ünü oluşturan 152 milyon gencin günlük 1,25 doların altında kaldığı kaydedilmiştir (United Nations World Youth Report, 2013: 16-22).

Nihai olarak Birleşmiş Milletlerin 2018 yılı şubat ayında yayımladığı gençlik üzerindeki çalışmalarını temsil eden SWAP küresel araştırma raporunun sonuçları dikkat çekicidir. Geline süreçte Birleşmiş Milletlere üye ülkeler tutarlı ve çözüm odaklı politikalar için Dünya Gençlik Eylem Planı çerçevesinde Birleşmiş Milletler Kurumlar arası Gençlik Gelişim Ağı

(IANYD) kanalıyla bir dizi karara varmışlardır. Oluşumun teması “dünyanın şimdiye kadar tanıdığı en büyük genç neslin ihtiyaçlarının giderilmesi” olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler Gençlik-SWAP, IANYD tarafından geliştirildi ve daha sonra 2013 yılında BM Sistem Yöneticileri Koordinasyon Kurulu (CEB) tarafından onaylandı. Birleşmiş Milletler Gençlik Gelişimi Arası Kurumlar Arası Ağ (IANYD), çalışmaları gençlikle ilgili olan kurumlar düzeyinde temsil edilen 52 BM teşekkülünden oluşmaktadır.

IANYD'nin amacı, BM'nin gençlik alanındaki çalışmalarının etkinliğini, ilgili tüm BM kurumları arasında iş birliğini ve değişimi güçlendirerek, bireysel güçlerinin, benzersiz yaklaşımlarının ve görevlerinin yararlarına saygı göstererek ve bunlardan yararlanarak güçlendirmektir. IANYD, BM sisteminin yapımına katkıda bulunmakta ayrıca gençlik üzerinde daha görünür çalışmakta ve BM Kararlarının uygulanmasına ilişkin ilerlemeyi savunmakta, desteklemekte ve gözden geçirmektedir. Diğer yandan program çerçevesinde oluşturulan bazı iş birlikleri söz konusudur. Gençlikle ilgili Dünya Eylem Programı (WPAY), 15 öncelikli alan ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi çerçevesinde gençlik ile ilgili sözleşmeler ve uluslararası kabul görmüş kalkınma hedefleri mevcuttur. Temel anlamda Gençlik-SWAP'ın temel amacı, Birleşmiş Milletler'in gençlikle ilgili önemli alanlardaki sistem çapında faaliyetlerinin tutarlılığını ve sinerjisini geliştirmek ve önümüzdeki yıllarda somut bir eylem planı oluşturmaktır. Gençlik-SWAP, iş birliği ve işbirliğini ilerletmek için gençlere danışarak tanımlanan beş tematik alanı tanımlar. Bunlar içerisinde istihdam ve girişimcilik en başta gelmektedir. Raporda ayrıca 2030 Gündemi bağlamında, üye devletler hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler tarafından gönüllü, devlet tarafından yönetilen, üstlenilecek ve gençlik de dahil olmak üzere çok sayıda paydaşı içeren düzenli gözden geçirmeler gerçekleştirilebilir. Gençlik SWAP raporu, üye devletlerin ulusal başarılarında, öğrenilen başarılar, zorluklar ve alınan dersler dahil olmak üzere deneyimlerin paylaşılmasını ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin uygulanması için gençlerin destek ve ortaklıklarını harekete geçirerek destekleyebilir denilmiştir (United Nations Inter Agency Network Youth Development, 2018: 6-14).

2. TÜRKİYE EMEK PİYASASINDA GENÇLER

Bir ülkenin iktisadi kalkınma ve verimlilik ekseninde gelişebilmesi üretim artışı yani emek, sermaye, müteşebbis ve doğal kaynakların bir araya

getirilmesi ile mümkündür. Üretimin, sermaye ve doğal kaynaklar gibi maddi etkenlerini eşit (ceteris paribus) olarak düşünüldüğünde emek ve teşebbüsü oluşturan insan, iktisadi kalkınmanın belirleyici bir faktörü olmaktadır (Zaim, 1992:1). Ülkelerin nüfus ve demografik yapıları bu insan faktörünün niteliği ve potansiyelini ortaya koyabilmektedir. Cinsiyet, yaş, eğitim, doğum, ölüm, evlenme, bağımlılık, çalışma çağı, işgücü vb. parametreler nüfus yapısının özelliklerini belirlemede kullanılmaktadır. Bu başlık altında da özellikle yaş değişkeni dikkate alınarak genç nüfusu belirlemede TÜİK'in kabul ettiği 15-24 yaş grubu referans alınmış ve 15-24 yaş grubundaki genç nüfusun işgücü, istihdam ve işsizlik yapılarının analizi yapılmıştır.

15-24 yaş grubunda yer alan ve genç nüfus olarak tanımladığımız bireyler, ülkelerin sürdürülebilir, yenilikçi, katılımcı kalkınma planları açısından itici ve belirleyici bir kaynak ya da fırsat olarak değerlendirilmektedir. Genç bireylerin eğitimi, iş deneyimi, girişimciliği ve istihdamdaki verimlilikleri ülke ekonomilerinin kalkınma süreçlerini hızlandırıcı ve belirleyici fırsatlar sunabilmektedir (Baş, 2017: 264). Gençlere yönelik politika, teşvik ve yatırımların yetersizliği bir takım tehditleri de beraberinde getirmektedir. Bunlar işgücüne dahil olmama, genç işsizliği, ne eğitimde ne istihdam da ne de yetiştirme de olmama (NEİY-NEET), güvencesiz, düşük ücretli ve vasıfsız işlerde çalışma, iş ve gelir kaybı yaşama, düzen kuramama vb. olarak ifade edilebilir. Bu tip tehditler yoksulluk ve sosyal dışlanmayı da beraberinde getirerek genç bireylerin çoklu dezavantajlılık yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu fırsat ve tehditleri değerlendirebilmek adına makalenin bu başlığı altında genç işgücüne yönelik politikaların emek piyasasındaki sonuçları/verileri geniş bir perspektif ile analiz edilmektedir.

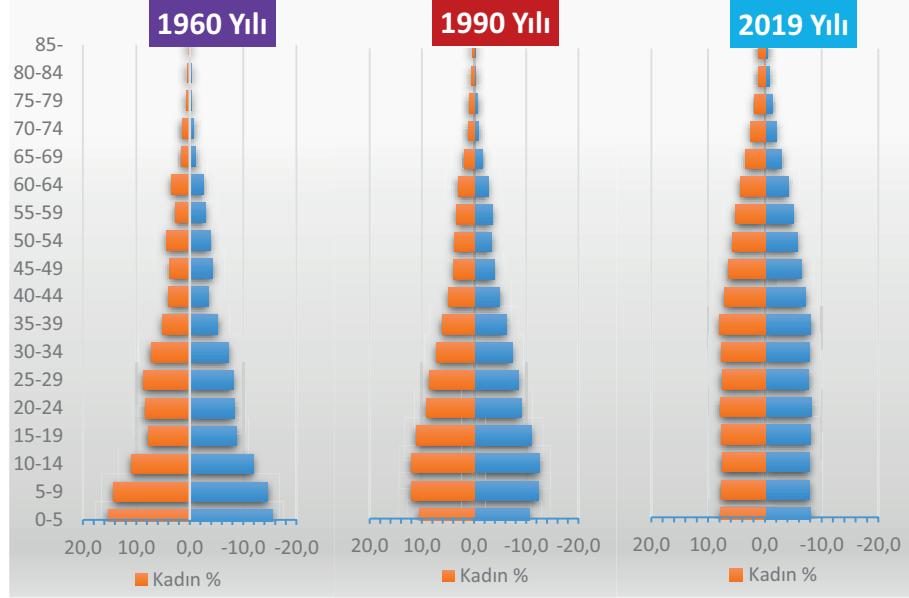
2.1. Türkiye'de Genç Nüfus

Bir ülkedeki toplam nüfus içerisinde genç nüfus oranının yüksek olması "*gençlik şişkinliği*" (youth bulge) olarak ele alınmakta ve iktisadi ve sosyal kalkınma bağlamında fırsat kapısı olarak değerlendirilmektedir. İktisadi kalkınma ve gelişmenin hızlandırıcı olarak değerlendirilen genç nüfusun yüksek oranda olması, yeterli ve etkin eğitim, sağlık ve gençlik politikaları ile gençlerin atıl kalmasının önlenmediği durumlarda işsizlik, eğitim, barınma, suç, şiddet ve bağımlılık gibi toplumsal sorunları artırabilmektedir (Özbay, 2009:5). Günümüzde ise gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin

çoğunda bu fırsat kapısının kapandığı ve genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki payının azalma eğiliminde olduğu gözlemlenmektedir.

Bir ülkedeki doğum ve ölüm oranları arasındaki farklar, savaşlar, ortalama yaşam süresi, ülke sınır değişimleri, göçler vb. olağan ve olağan dışı gelişmeler nüfus yapısını değiştirebilmektedir. Nüfus miktarında bu faktörler nedeniyle artışlar olabileceği gibi azalışların olması da mümkündür. Özellikle aile planlaması, eğitim seviyesi, sağlık imkanlarına erişim, yaşam standartlarının ve kalitesinin yüksekliği vb. faktörlerin de nüfusun yapısı ve artışı üzerinde etkileri olmaktadır (Işığışık, 2014:18-19). Kuruluşundan günümüze kadar olan dönemde Türkiye'nin nüfus ve demografik yapısı da olağan ve olağan dışı etkenler nedeniyle değişmekte ve gelişmektedir. Savaşlar, mübadele anlaşmaları ile yaşanan göçler, kalkınma yatırımları ve demokratikleşme süreci ile beraber önce iki kutuplu sonrasında ise küresel dünya düzeninde Türk toplumsal, iktisadi ve siyasi yapısı da dönüşümler geçirmiştir. Bu dönüşüm süreçlerinin toplam nüfus içerisindeki genç nüfus ve yetişkin nüfus yapısına da yansıtıldığı görülmektedir.

1935 yılından 2080 yılına bir projeksiyonla bakıldığında nüfusun yaşlandığı ve azalan doğum oranı ve nüfus artış hızı ile birlikte nüfusun farklı yaş gruplarında kümelenerek piramit yapının değiştiği görülmektedir. Grafik 1'de 1960, 1990 ve 2019 yıllarındaki nüfus verilerine göre ülkemizdeki kadın ve erkek nüfusun yoğunlaştığı ve seyrekleştiği farklı yaş gruplarına göre nüfus yapısının aldığı şekil gösterilmektedir. 1960 yılında 0-5, 5-9 ve 10-14 yaş grubundaki yoğunlaşma, 1945 yılı sonrası savaş koşullarında nüfusu artırıcı politikaların bir sonucu olarak yorumlanabilmektedir. Bu dönemde nispeten yoğun olan diğer yaş grubu ise 25-29 yaş grubu olarak görülmektedir. 15-25 yaş ve 35 yaş üzeri gruplardaki seyrek durumun savaşlar, yaşam süresi ve uluslararası göçler nedeniyle olduğu değerlendirilmektedir. 1990 yılına gelindiğinde ise nüfus yapısının daha piramit bir şekle büründüğü ve aradan geçen 30 yılda 0-15 yaş arası nüfusun toplam nüfus içerisindeki payının 1960 yılına göre azalan doğumlar nedeniyle daha düşük olduğu, ancak ülke ekonomisi için fırsat penceresinin açıldığı görülmektedir. Diğer yaş gruplarındaki dağılım ise piramit yapıya uygun olarak yüksek yaş gruplarına gidildikçe toplam nüfus içerisindeki payların azalması şeklinde olmaktadır.

Grafik 1: Türkiye'nin Nüfus Yapısının Dönemlere Göre Değişimi, 1960 -2019, (%)

Kaynak: EUROSTAT, Population: Structure indicators [demo_pjanind]

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjanind (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Grafik 2’de de gösterilen 2000 yılı ve sonrasında genç nüfus oranının azalma trendine girmesi ve beraberinde yetişkin nüfusun hızlı bir şekilde payının artması 2019 yılında piramit yapının değişmesine neden olmuştur. Grafik 1’de 2019 yılı nüfus piramidi dikkate alındığında 0-35 yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki payının neredeyse bir birlerine eşit olduğu, 35-39 yaş aralığında yoğunlaşmanın en fazla olduğu ve 40 yaş üzeri nüfusun ve yaşlanmanın önceki yıllara göre hızlı bir artış gösterdiği görülmektedir. Buna göre genç nüfusun 1990’lı yıllarda açılan fırsat kapısının bu yeni dönemde kapanma durumunda olduğunun ifade edilmesi yanlış olmayacaktır.

Tablo 1: Genç ve Yetişkin Nüfus Sayısı ve Toplam Nüfus İçindeki Oranı, (1935-2080)

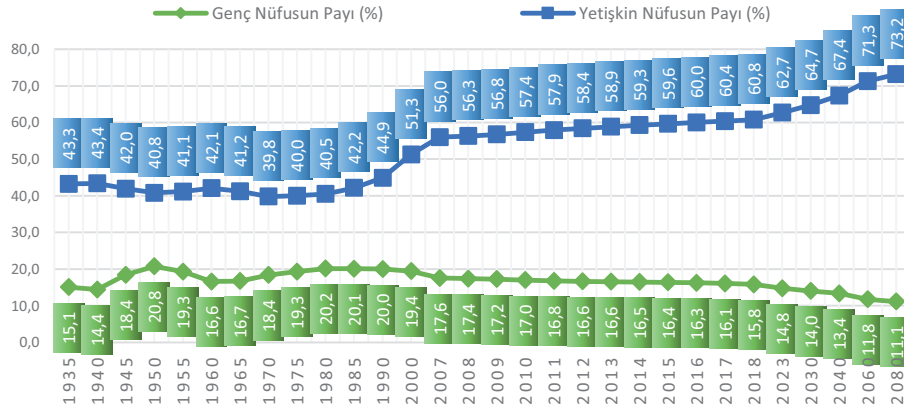
Yıl	Toplam Nüfus	Genç Nüfus (15-24 Yaş)	Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%)	Yetişkin Nüfus (25+ Yaş)	Yetişkin Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%)
1935	16.158.018	2.433.916	15,1	6.989.637	43,3
1940	17.820.950	2.568.914	14,4	7.729.741	43,4
1945	18.790.174	3.461.047	18,4	7.883.464	42,0
1950	20.947.188	4.350.499	20,8	8.551.463	40,8
1955	24.064.763	4.650.353	19,3	9.901.288	41,1
1960	27.754.820	4.607.042	16,6	11.671.001	42,1
1965	31.391.421	5.254.191	16,7	12.942.184	41,2
1970	35.605.176	6.545.971	18,4	14.172.289	39,8
1975	40.347.719	7.796.643	19,3	16.142.845	40,0
1980	44.736.957	9.016.986	20,2	18.118.619	40,5
1985	50.664.458	10.191.944	20,1	21.366.259	42,2
1990	56.473.035	11.311.973	20,0	25.371.228	44,9
2000	64.729.501	12.575.362	19,4	33.207.681	51,3
2007	70.586.256	12.397.606	17,6	39.546.259	56,0
2008	71.517.100	12.441.662	17,4	40.286.851	56,3
2009	72.561.312	12.514.737	17,2	41.187.241	56,8
2010	73.722.988	12.545.094	17,0	42.299.312	57,4
2011	74.724.269	12.542.174	16,8	43.295.520	57,9
2012	75.627.384	12.591.641	16,6	44.178.564	58,4
2013	76.667.864	12.691.746	16,6	45.126.304	58,9
2014	77.695.904	12.782.381	16,5	46.051.093	59,3
2015	78.741.053	12.899.667	16,4	46.955.166	59,6
2016	79.814.871	12.989.042	16,3	47.900.047	60,0
2017	80.810.525	12.983.097	16,1	48.793.940	60,4
2018	82.003.882	12.971.396	15,8	49.848.157	60,8
2023	86.907.367	12.823.288	14,8	54.482.695	62,7
2030	93.328.574	13.068.509	14,0	60.415.852	64,7
2040	100.331.233	13.404.251	13,4	67.593.089	67,4
2060	107.095.998	12.603.733	11,8	76.366.180	71,3
2080	107.100.904	11.925.953	11,1	78.361.167	73,2

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Gençlik 2018, <http://www.tuik.gov.tr/OncekiHBArama.do> , (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1'deki veriler üzerinden ülkemizdeki nüfus yapısı incelendiğinde 1935 yılındaki nüfus sayımında 16.158.018 kişi olarak belirlenen ülke nüfusunun %15'ini (2.433.916 kişi) 15-24 yaş aralığındaki gençler oluşturmaktayken, 2018 yılı itibarıyla 82.003.882 kişiye yükseldiği ve 15-24 yaş arası genç nüfusun toplam nüfusun sayısal olarak 10 milyon kişi artsa da oransal olarak aynı seviyeye gerileyerek %15,8 (12.971.396 kişi) olduğu belirlenmiştir. Ancak bu oran hep aynı seviyede kalmamış yükselme ve azalma dönemleri sonrasında 2018 yılı itibarı ile tekrar 1935 yılı seviyelerine gerilemiştir. Ülkemizde 15-24 yaş arası genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki payının 1950 yılında tarihin en yüksek seviyesine ulaştığı %20,8 (4.350.499 kişi), 1950-1970 yılları arasında azalma eğilimi gösterdiği, 1970 – 2000 yılları arası dönemde ise %20 seviyelerine tekrar yükselme trendine geçtiği görülmektedir. Ancak 2000 yılından sonra, günümüze kadar olan dönemde genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranının ve sayısal olarak artış hızının azaldığı tespit edilmiştir.

Nüfus projeksiyonu açısından da bakıldığında 2080 yılı tahminlerinde genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı ve sayısının azalacağı gözlemlenmektedir. 2080 yılında 107.100.904 kişiye ulaşması beklenen toplam ülke nüfusunun %11,1'i yani 11.925.953 kişisi 15-24 yaş arası genç nüfusu oluşturacaktır.

Grafik 2: Genç (15-24) ve Yetişkin (25+) Nüfusun Toplam Nüfus İçerisindeki Payı (%), (1935 -2080)

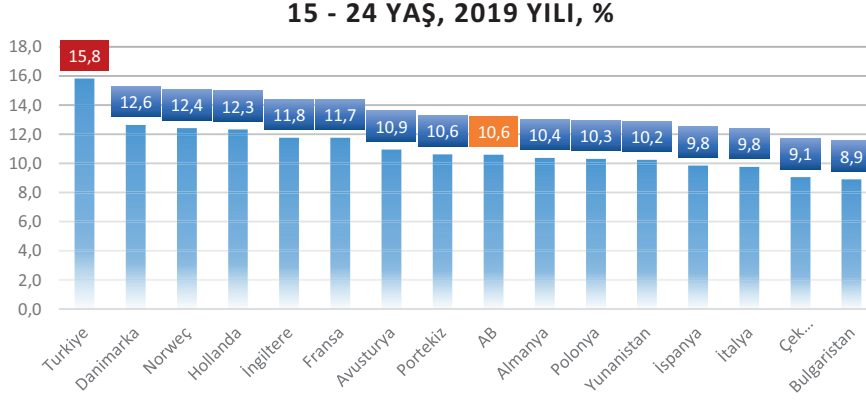

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Gençlik 2018, <http://www.tuik.gov.tr/OncekiHBArama.do> , (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır

Grafik 2’de Türkiye’nin genç (15 - 24) ve yetişkin (25+) nüfusunun 1935 yılından günümüze ve nüfus projeksiyonu perspektifi ile 2080’li yıllara kadar olan seyri görülmektedir. Bu veriler dikkate alındığında İkinci Dünya Savaşı yıllarında yetişkin nüfusun azaldığı, genç nüfusun ise hızla arttığı gözlemlenmektedir. Kırılma dönemleri dikkate alındığında, 2000 yılında önemli bir kırılma yaşandığı ve yetişkin nüfus oranının ciddi bir oranla artmaya, genç nüfus oranının ise kademeli bir şekilde azalmaya başladığı tespit edilmiştir. Burada planlı kalkınma dönemi hedefleri doğrultusunda yapılan doğum kontrol, aile planlaması gibi doğum oranlarındaki azaltıcı, yaşam süresini artıran nüfus, eğitim ve sağlık politikalarının yanı sıra neo-liberal dönemde gelişen hizmet sektöründe yeni işletme, işlerin ve esnek çalışma biçimlerinin ortaya çıkması, eğitilmiş genç nüfusun iş piyasalarına yönelmesi ve özellikle kadınların eğitime, işgücüne ve çalışma yaşamına aktif katılımlarındaki hızlı artışın etkili olduğu ifade edilebilir.

Grafik 2 ve Tablo 1’de görüleceği üzere 25 ve üzeri yaş grubunda yer alan bireyler yetişkin nüfus olarak tanımlanmaktadır. Buna göre 1985 yılında %42,2 olarak yetişkin nüfus oranı 2018 yılı itibarıyla %60,8 seviyesine yükselirken, 2080 yılı projeksiyonunda %73,2 oranında tahmin edilmektedir. Bu veri ülke nüfusunun tüm gelişmiş ülkelerde görüldüğü üzere hızlı bir yaşlanma sürecine gireceği anlamına gelmektedir. Yeni doğan sayısının azalması ve ortalama yaşam süresinin uzaması nüfus politikaları açısından önemli bir değişimi de beraberinde getirecektir. Bu noktada iktisadi ve sosyal kalkınmanın hızlandırılması için mevcut genç nüfusun niteliği, verimliliği ve yenilik oluşturma gücünü artırıcı politikalar önem kazanmaktadır.

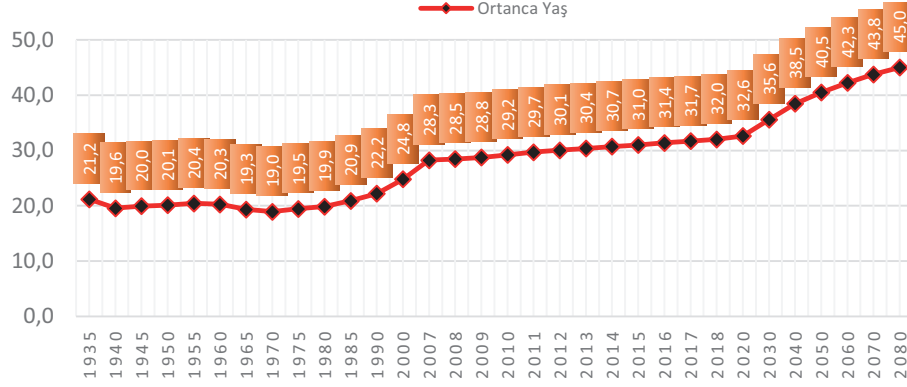
Grafik 3: Seçilmiş Ülkelere Göre Genç Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı, 2019 Yılı, (15-24 Yaş), (%)

Kaynak: EUROSTAT, Population on 1 January by age group and sex [demo_pjangroup] https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjanbroad&lang=en (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

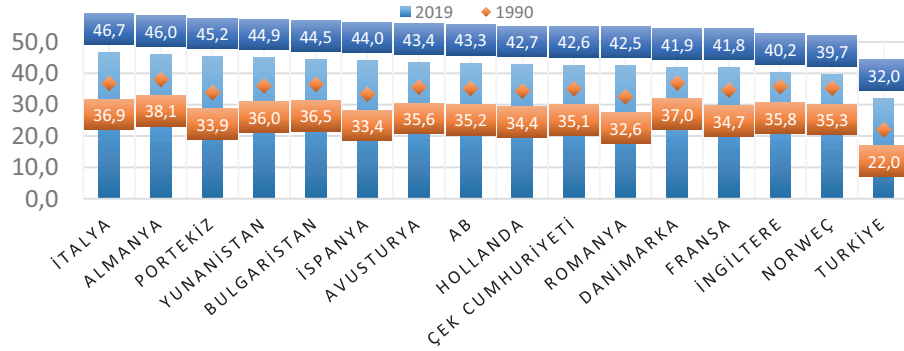
15-24 yaş genç nüfusun her ne kadar azalma eğiliminde olduğunu belirlemiş olsak da Türkiye %15,8 oranı ile seçilmiş Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında zirvede yer almaktadır. Grafik 3'teki verilerle AB ortalaması %10,6 iken Türkiye'ye en yakın Avrupa ülkeleri Danimarka (%12,6), Norveç (12,4), Hollanda (%12,3) ve İngiltere (%11,8) olarak görünmektedir.

Nüfusun yaş yapısının analizinde bir diğer önemli gösterge Medyan/Ortanca yaş ölçümleridir. Bu ölçüm nüfusun ortalama yaşına göstererek, nüfusun genç veya yaşlı olma eğilimine işaret etmekte ve ülkeler arası yaşlanma durumunu karşılaştırma imkanı vermektedir. (Murat, 2006:110-112). Grafik 4'de Türkiye nüfusunun 1935 yılından günümüze ve bugünden 2080 yılına ortanca yaş durumuna yer verilmektedir. Bu grafiğe göre 1935 yılında 21,2 olan Türkiye'nin ortanca/medyan yaşı 2018 yılında 32'ye yükselmiştir. 2080 yılında ise bu yaştan 45 olması tahmin edilmektedir. Bu veriler dikkate alındığında 1985 yılından itibaren ortanca yaşta görülen artışın 2000 yılından itibaren ivmelendiği gözlemlenmiştir.

Grafik 4: Türkiye Nüfusunda Ortanca Yaş, (1935 - 2080), (%)

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Gençlik 2018, <http://www.tuik.gov.tr/OncekiHBARama.do> , (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır

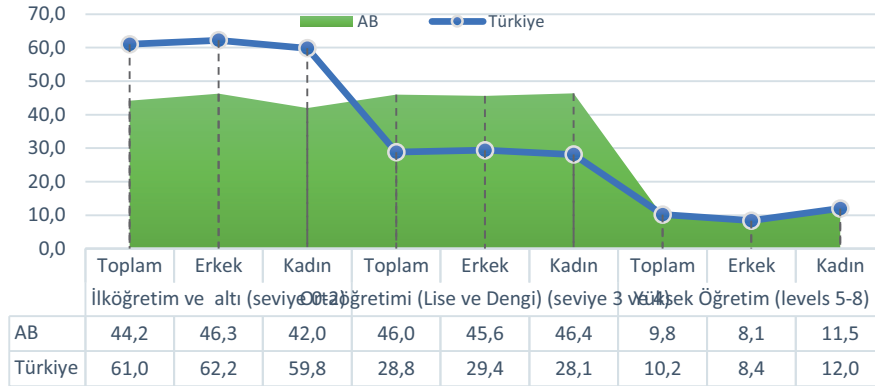
Grafik 5’de ise ortanca yaşın 1990 verileri esas alınarak 2019 verileri ile birlikte seçilmiş Avrupa ülkeleri ile karşılaştırmalı olarak verildiği görülmektedir. Bu veriler dikkate alındığında 1990 yılında 35,2 olan AB ortalamasının 2019 yılı itibarıyla 43,3’e ulaştığı Türkiye’nin ise 1990 yılında 22 olan ortanca yaşın 2019 yılında 32’ye yükseldiği görülmektedir. Bu grafiğe göre birçok AB ve Avrupa kıtası ülkesi, Türkiye’nin 2080 yılında ulaşacağı ortanca yaş düzeyine 2019 yılında ulaşmış görülmektedir.

Grafik 5: Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye’de Ortanca Yaş, (1990 – 2019)

Kaynak: EUROSTAT, Population: Structure indicators [demo_pjanind] http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjanind (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Nüfusun cinsiyet ve yaş dağılımı kadar bir diğer önemli gösterge eğitim durumudur. Türkiye’de genç nüfusun eğitim yapısı, katılım müzakare süreci devam eden AB ortalaması ile kıyaslanarak Grafik 6’da gösterilmektedir.

Grafik 6: AB Geneli ve Türkiye’de Cinsiyet bazında Eğitim Durumuna Göre Genç Nüfus, 2018 Yılı, (15-24 Yaş), (%)

Kaynak: EUROSTAT, Young People By Educational Attainment Level, Sex and Age [yth_demo_040]

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_demo_040&lang=en (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

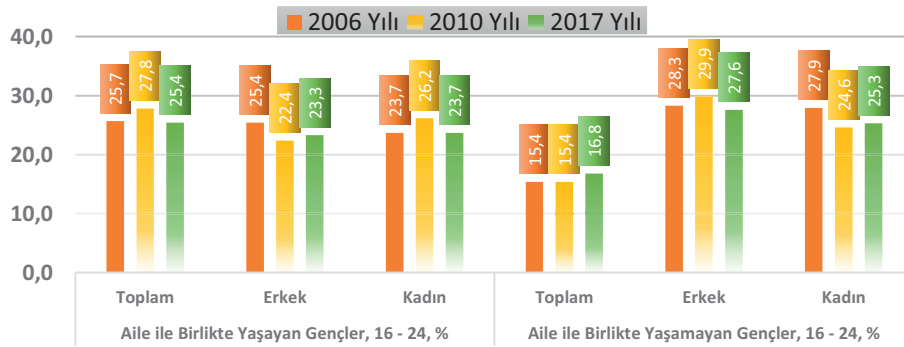
Bu gösterimde eğitim durumu 0-2 ilköğretim ve altı düzeyi, 3-4 ortaöğretim (lise ve dengi) düzeyi, 5-8 yükseköğretim düzeyini ifade etmektedir. ISCED 11 sınıflandırmasına¹ göre belirlenen bu düzeylerde 15-24 yaş AB nüfusu genelinin %44,2’si 0-2 eğitim düzeyinde, %46’sı 3-4 eğitim düzeyinde ve %9,8’i 5-8 eğitim düzeyindedir. Bu veriler ile AB genelinin eğitim politikasında 3-4 lise ve dengi ortaöğretim mezuniyetinin çok yüksek olduğu görülmektedir. Burada mesleki eğitim ve istihdam arasındaki güçlü ilişkinin etkisinden söz edilebilir. Türkiye’de ise 15-24 yaş nüfusun eğitim durumuna bakıldığında, bu yaş grubundaki nüfusun %61’i 0-2 eğitim düzeyinde, %28,8’i 3-4 eğitim düzeyinde ve %10,2’sinin 5-8 eğitim düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu verilerle Türkiye genç nüfusun eğitimi noktasında yükseköğretim oranlarında AB ortalamasının üzerinde bir seviyeye ulaşmış olsa da, 0-2 eğitim düzeyinde AB ortalamasının oldukça gerisindedir. 0-2 eğitim düzeyinin bu kadar yüksek çıkması son mezuniyetin

¹ ISCED hakkında detaylı bilgi için bakınız: UNESCO Institute for Statistics, “ISCED 2011: Current Status and next steps”, (çevrimiçi) <http://unstats.un.org/unsd/class/intercop/expertgroup/2011/AC234-17.PDF> ,10.05.2018.

dikkate alınması nedeniyle, ilköğretim mezunu görünen ancak ortaokul düzeyinde öğrenime devam eden öğrencilerden kaynaklı görülebilir. Zira ilk ve orta eğitim düzeyindeki okulu bitirmedeki süre farklılaşmaları da bu verileri etkileyebilmektedir. Diğer bir önemli nokta ise 3-4 eğitim düzeyinde AB ortalamasının çok altında bir oranda olmamızdır. Bu düzey AB genelinde gençlerin eğitimi tamamlama durumlarının bize göre daha yüksek olduğu bir düzeydir.

Genç nüfusun sosyal göstergelerinden birisi aile ile birlikte ya da aile dışında sürdürdükleri yaşamlarının yoksulluk riski veya sosyal dışlanma riski içinde olup olmadıklarıdır. Türkiye’de 2006-2017 yıllarına ait gençlerin cinsiyetlerine göre yoksulluk riski altında olma oranlarını gösteren Grafik 7’deki verilere göre, ailesi ile birlikte yaşayan genç nüfusun 2006 yılında %25’si yoksulluk riski altında iken bu oran 2010 yılında küresel krizinde etkisi ile %27,8’e yükselmiş ve 2017 yılında tekrar azalarak %25,4 seviyesine gerilemiştir. Bu grupta genç kadın ve genç erkeklerde bir farklılaşma görülmemekle birlikte 2017 yılı verileri ile her iki cinsiyet için de yoksulluk riski %23 civarlarında belirlenmiştir. Ailesi ile birlikte yaşamayan gençlerin durumuna bakıldığında ise, 2006 ve 2010 yıllarında %15,4’ü yoksulluk riski altında iken, 2017 yılında bir miktar artarak bu oran %16,8’e ulaşmıştır. Cinsiyetler açısından bakıldığında ise 2017 yılı itibarıyla aile dışında yaşayan genç erkeklerin %29,9’u, genç kadınların da %24,6’sı yoksulluk riski altındadır.

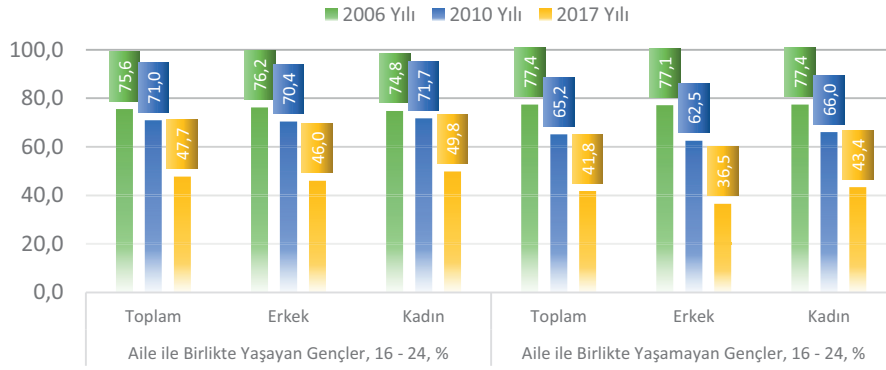
Grafik 7: Gençlerin Cinsiyet, Yaş ve Ebeveynlerle Birlikte Yaşama / Yaşamamaya Göre Yoksulluk Riski, (2006-2017), (%)

Kaynak: EUROSTAT, Young People's At-Risk-of-Poverty Rate By Sex, Age and Living/Not Living With Parents [yth_incl_060]
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> , (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Grafik 8’de ise gençleri yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olma oranlarına dair 2006-2017 yıllarına ait veriler paylaşılmaktadır. Buna göre ailesi ile birlikte yaşayan gençlerin 2006 yılında %75,6’sı yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında yaşamakta iken, 2010 yılında bu oran %71’e, 2017 yılında ise %47,7’ye gerilemiştir.

Grafik 8: Gençlerin Cinsiyet, Yaş ve Ebeveynlerle Birlikte Yaşama / Yaşamamaya Göre Yoksulluk Riski veya Dışlanma Riski, (2006-2017), (%)

Kaynak: EUROSTAT, Young People's At-Risk-of-Poverty or Exclusion Rate By Sex, Age and Living/Not Living With Parents [yth_incl_030]
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_incl_030&lang=en, (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

On bir yılda geline bu nokta gençlere yönelik sosyal içerme politikalarının da başarısını göstermesi bakımından önemlidir. Diğer yandan ailesi ile birlikte yaşamayan gençlere bakıldığında ise benzer bir tablo orda da görülmektedir. 2006 yılında %77,4 olan gençlerin yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olma oranı 2010 yılında %64,2’ye, 2017 yılında ise %41,8’e gerilemiştir. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde 2017 yılı verileri ile ailesi ile birlikte yaşayan genç erkeklerin %46’sı, genç kızların ise %49,8’i yoksulluk veya sosyal dışlanma riski ile karşı karşıyadır. Ailesi ile birlikte yaşamayan genç erkeklerde bu oran %36,5 iken, genç kadınlarda %43,4 olarak belirlenmiştir.

2.2. İşgücünde Gençler

İşgücü kavramı, çalışma çağı nüfusu içinde çalışma isteği ve gücünde olup, cari ücret düzeyinde çalışan veya çalışmak çalışma çağı nüfus içerisinde

yer alan bireyleri ifade etmektedir. Daha özet bir tanımla istihdam edilenler ve işsizlerin toplamı olarak da tanımlanabilir (Murat, 2007:94). Genç işgücü ise TÜİK'in belirlediği üzere 15-24 yaş grubunda yer alan, istihdam edilen ya da işsiz olan bireylerin toplamını oluşturmaktadır.

Tablo 2: Türkiye’de 15-24 Yaş Grubu Kurumsal Olmayan Genç Nüfusun İşgücü Durumu (Bin Kişi, %), (2000-2018)

Yıllar	15-24 Yaş Genç Nüfus (Bin Kişi)	İşgücü (Bin Kişi)	İstihdam Edilenler (Bin Kişi)	Zamana Bağlı Eksik İstihdam (Bin Kişi)	Yetersiz İstihdam (Bin Kişi)	İşsiz (Bin Kişi)	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus (Bin Kişi)	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2000	12 703	5 401	4 696	-	-	705	7 302	42,5	13,1	19,0	37,0
2005	11 757	4 436	3 554	-	-	881	7 321	37,7	19,9	24,2	30,2
2006	11 670	4 365	3 533	-	-	832	7 305	37,4	19,1	22,5	30,3
2007	11 583	4 364	3 493	-	-	871	7 218	37,7	20,0	23,3	30,2
2008	11 490	4 381	3 484	-	-	897	7 109	38,1	20,5	24,2	30,3
2009	11 513	4 454	3 328	98	109	1 126	7 059	38,7	25,3	29,8	28,9
2010	11 548	4 426	3 465	111	97	961	7 122	38,3	21,7	25,9	30,0
2011	11 534	4 529	3 697	91	98	832	7 005	39,3	18,4	22,1	32,1
2012	11 574	4 422	3 647	65	80	775	7 152	38,2	17,5	20,9	31,5
2013	11 563	4 584	3 727	78	92	857	6 979	39,6	18,7	22,0	32,2
2014	11 724	4 789	3 930	88	102	858	6 936	40,8	17,9	21,0	33,5
2015	11 800	4 958	4 039	70	115	919	6 843	42,0	18,5	21,4	34,2
2016	11 845	5 025	4 040	70	119	985	6 820	42,4	19,6	22,6	34,1
2017	11 875	5 146	4 077	65	144	1 069	6 729	43,3	20,8	24,1	34,3
2018	11 785	5 182	4 130	57	159	1 052	6 603	44,0	20,3	23,1	35,0

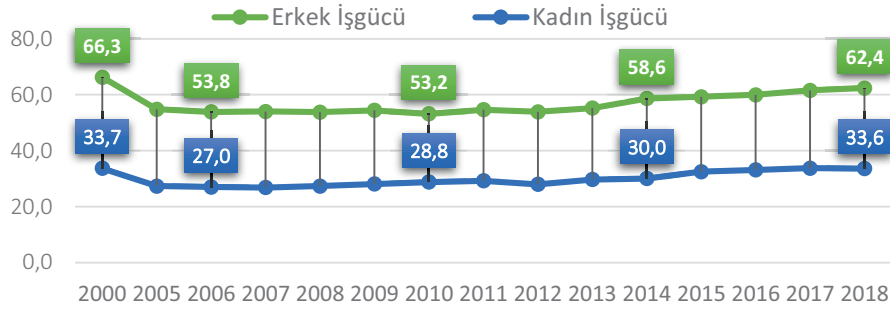
* 2009 yılından itibaren eksik istihdam tanımında, ILO'nun bu konudaki nihai düzenlemesi doğrultusunda değişiklik yapılmış olup, 2009 Şubat döneminden itibaren "zamana bağlı eksik istihdam" ve "yetersiz istihdam" a ilişkin veriler yayımlanmaktadır.

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 2’de 15-24 yaş grubundan olan kurumsal olmayan genç işgücünün genel yapısına ilişkin 2000-2018 yıllarına ilişkin veriler yer almaktadır. Kurumsal olmayan 15-24 yaş grubunda yer alan genç nüfus 2000 yılında 12.703 bin kişi iken 2018 yılında azalarak 11.785 bin kişi olmuştur. 2000 yılında erkek nüfus daha fazla iken 2018 yılında kadın nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir. Genç işgücü ise 2000 yılında 5.401 bin kişi iken, 2009 yılına kadar geçen sürede azalma göstermiş, ancak 2009 yılından itibaren tekrar yükselerek 2018 yılında 5.182 bin kişiye ulaşmıştır.

Cinsiyete göre genç işgücünün dağılımını gösteren Grafik 9’a bakıldığında 2000 yılında genç işgücünün %66,3’ünü erkeklerin, %33,7’sini ise kadınların oluşturduğu görülmektedir. 2018 yılını geldiğimizde ise oranların çok değişmediği erkek genç işgücünün %62,4 ve kadın genç işgücünün %33,6 olduğu gözlemlenmiştir.

Grafik 9: Cinsiyete Göre İşgücüne Dahil Olan Gençler (%), (2000 -2018)

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İşgücüne dahil olmayan nüfus çalışma çağı nüfusundan işgücüne dahil olan nüfusun çıkarılması ile hesaplanabilirken, TÜİK’in tanımlamasıyla işsiz olarak nitelenmeyen ve istihdamda bulunmayan kurumsal olmayan çalışma çağı nüfustur (İşığık, 2014:26). Tablo 2’ye göre 2000 yılı itibarıyla Türkiye’de 15-24 yaş nüfus içerisinde yer alıp işgücüne dahil olmayan sayısı 7.302 bin kişi iken, 2018 yılından bu sayı 6.603 bin kişiye gerilemiştir.

Tablo 3’de yer alan verilerle cinsiyet bazında işgücüne dahil olmayan genç nüfus değerlendirildiğinde 2000 yılında işgücüne dahil olmayanların 2.637 bin kişisi erkek, 4.665 bin kişisi ise kadın olduğu görülmektedir. 2018 yılı verilerine göre ise işgücüne dahil olmayanların 2.615 bin kişisi erkek,

3.988 kişisi ise kadın olarak gerçekleşmiştir. Gençlerin işgücüne katılımlarının bu denli yüksek olması şaşırtıcı olsa da gençlerin işgücüne dahil olmama nedenleri toplam ve cinsiyet bazında incelendiğinde anlamlı bulunmaktadır.

Tablo 3: Cinsiyete Göre Türkiye’de 15-24 Yaş Grubu Kurumsal Olmayan Genç Nüfusun İşgüçü Durumu (Bin Kişi, %), (2000-2018)

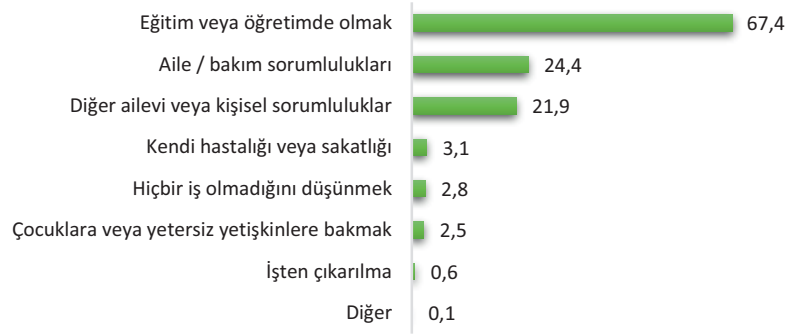
Yıl	C	15-24 Yaş Genç Nüfus (Bin Kişi)	İşgüçü (Bin Kişi)	İstihdam Edilenler (Bin Kişi)	Zamana Bağlı Eksik İstihdam (Bin Kişi)	Yetersiz İstihdam (Bin Kişi)	İşsiz (Bin Kişi)	İstihdam Olmayan Nüfus (Bin Kişi)	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2000	E	6.217	3.579	3.090	-	-	489	2.637	57,6	13,7	18,0	49,7
	K	6.486	1.821	1.606	-	-	216	4.665	28,1	11,9	21,7	24,8
2005	E	5.722	2.959	2.381	-	-	578	2.763	51,7	19,5	22,3	41,6
	K	6.035	1.476	1.173	-	-	303	4.558	24,5	20,5	28,8	19,4
2006	E	5.685	2.908	2.377	-	-	531	2.777	51,1	18,3	20,2	41,8
	K	5.985	1.458	1.157	-	-	301	4.528	24,4	20,6	28,1	19,3
2007	E	5.647	2.916	2.345	-	-	571	2.731	51,6	19,6	21,5	41,5
	K	5.936	1.449	1.148	-	-	301	4.488	24,4	20,8	27,4	19,3
2008	E	5.616	2.905	2.321	-	-	584	2.712	51,7	20,1	22,3	41,3
	K	5.874	1.477	1.163	-	-	313	4.397	25,1	21,2	28,5	19,8
2009	E	5.623	2.937	2.190	66	86	746	2.686	52,2	25,4	28,4	39,0
	K	5.890	1.517	1.137	32	23	379	4.373	25,8	25,0	32,9	19,3
2010	E	5.643	2.872	2.269	73	75	604	2.771	50,9	21,0	23,7	40,2
	K	5.905	1.554	1.196	37	22	358	4.352	26,3	23,0	30,7	20,3
2011	E	5.641	2.951	2.446	63	74	505	2.690	52,3	17,1	19,4	43,4
	K	5.893	1.578	1.251	28	24	327	4.316	26,8	20,7	28,1	21,2
2012	E	5.730	2.910	2.435	45	61	474	2.820	50,8	16,3	18,5	42,5
	K	5.845	1.512	1.212	20	18	301	4.332	25,9	19,9	26,1	20,7
2013	E	5.744	2.981	2.476	53	67	506	2.763	51,9	17,0	19,0	43,1
	K	5.819	1.603	1.252	25	25	351	4.216	27,5	21,9	28,4	21,5
2014	E	5.866	3.166	2.639	59	75	527	2.700	54,0	16,6	18,7	45,0
	K	5.858	1.622	1.291	29	28	331	4.236	27,7	20,4	26,2	22,0
2015	E	5.909	3.202	2.674	45	78	529	2.707	54,2	16,5	18,3	45,2
	K	5.891	1.755	1.365	25	37	390	4.135	29,8	22,2	27,8	23,2
2016	E	5.965	3.237	2.675	47	87	562	2.728	54,3	17,4	19,4	44,8
	K	5.881	1.788	1.365	22	32	424	4.092	30,4	23,7	28,9	23,2
2017	E	6.021	3.324	2.731	42	101	593	2.697	55,2	17,8	20,1	45,4
	K	5.854	1.823	1.347	23	43	476	4.032	31,1	26,1	31,9	23,0
2018	E	5.983	3.368	2.775	36	111	593	2.615	56,3	17,6	19,6	46,4
	K	5.802	1.814	1.355	21	48	459	3.988	31,3	25,3	30,0	23,4

* 2009 yılından itibaren eksik istihdam tanımında, ILO'nun bu konudaki nihai düzenlemesi doğrultusunda değişiklik yapılmış olup, 2009 Şubat döneminde itibaren "zamana bağlı eksik istihdam" ve "yetersiz istihdam" a ilişkin veriler yayımlanmaktadır.

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

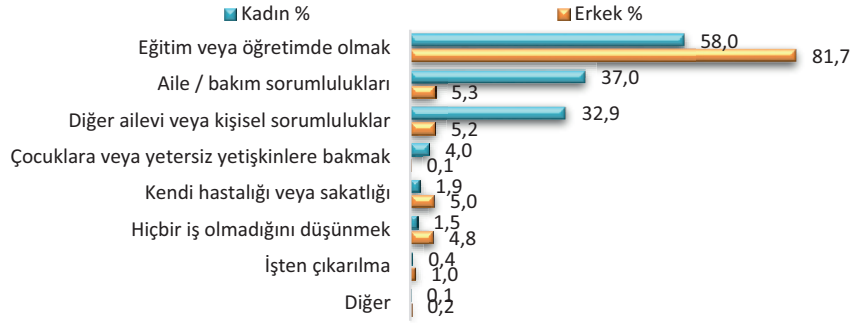
Grafik 10'da gençlerin işgücüne dahil olmama nedenlerinin dağılımı verilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarıyla işgücünde yer almayan ve iş aramayan gençlerin %67,4'ü "eğitim ve öğretim" nedeniyle, %24,4'ü "aile/bakım sorumlulukları" nedeniyle, %21,9'u "diğer ailevi veya kişisel sorumluluklar" nedeniyle, %3,1'i "kendi hastalığı veya sakatlığı" nedeniyle, %2,8'i "çalışabileceği hiçbir işin olmadığı düşüncesi" nedeniyle, %2,5'i "çocuklara ve kendine bakamayan yetişkinlere bakmak" nedeniyle, %0,6'sı "işten çıkarılmış olmak" nedeniyle, %0,1'i ise "diğer" sebeplerle işgücüne dahil olmamıştır.

Grafik 10: İşgücüne Dahil Olmayan ve İş Aramayan Nüfusun Nedenlerine Göre Dağılımı, 2018, (%)

Kaynak: EUROSTAT, Inactive Population Not Seeking Employment By Sex, Age and Main Reason [lfsa_igar]
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_igar&lang=en, (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tamda bu noktada işgücüne dahil olmayanların oranının daha yüksek olduğu kadın genç nüfusun nedenlerinin erkek genç nüfusun nedenleri ile benzeşip benzeşmediğinin incelenmesi gerekmektedir. Grafik 11'de Türkiye'de işgücüne dahil olmayan genç kadın ve erkek nüfusun nedenlerine göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Grafik 11: İşgücüne Dahil Olmayan ve İş Aramayan Nüfusun Nedenlerine ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2018, (%)

Kaynak: EUROSTAT, Inactive Population Not Seeking Employment By Sex, Age and Main Reason [lfsa_igar]

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_igar&lang=en, (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

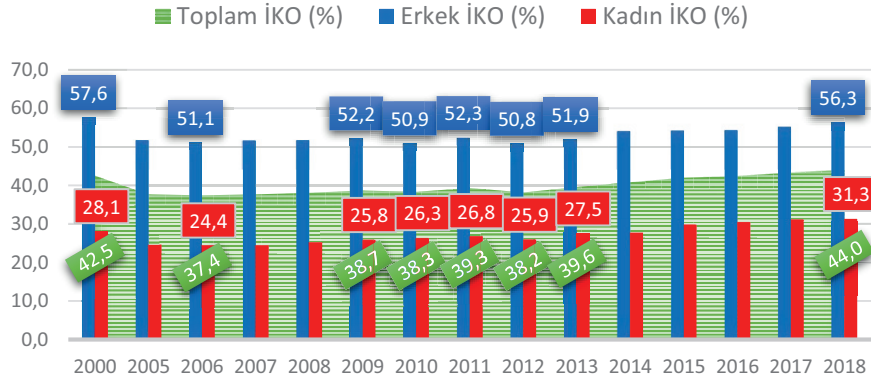
Bu verilerde 2018 yılı itibarıyla işgücüne dahil olmayan kadın ve erkek genç işgücünün nedensel dağılımı şöyledir:

- Eğitim ve öğretim nedeni ile işgücüne dahil olmayan erkeklerin oranı %81,7, kadınların oranı ise %58.
- Aile/bakım sorumlulukları nedeni ile işgücüne dahil olmayan erkeklerin oranı %5,3, kadınların oranı ise %37.
- Diğer ailevi veya kişisel sorumluluklar nedeni ile işgücüne dahil olmayan erkeklerin oranı %5,2, kadınların oranı ise %32,9.
- Çocuklara ve kendine bakamayan yetişkinlere bakmak nedeni ile işgücüne dahil olmayan erkeklerin %0,1, kadınların oranı ise %4.
- Kendi hastalığı veya sakatlığı nedeni ile işgücüne dahil olmayan erkeklerin %5, kadınların oranı ise %1,9.
- Çalışabileceği hiçbir işin olmadığı düşüncesi nedeni ile işgücüne dahil olmayan erkeklerin oranı %4,8, kadınların oranı ise %1,5.
- İşten çıkarılmış olmak nedeni ile işgücüne dahil olmayan erkeklerin oranı %1, kadınların oranı ise %0,4.
- Diğer sebeplerle ile işgücüne dahil olmayan erkeklerin oranı %0,2, kadınların oranı ise %0,1.

Bu sonuçlara göre kadın genç nüfusun işgücüne dahil olmamasının ana üç nedeni “eğitim ve öğretim”, “aile/bakım sorumlulukları” ve “diğer ailevi veya kişisel sorumluluklar” olarak belirlenmiştir.

İşgücüne dahil olan gençlerin, aktif nüfus içerisinde görece ağırlığını işgücüne katılma oranı göstermektedir. İşgücüne katılma oranı istihdam edilenler ve işsizlerin toplamının, yani işgücünün kurumsal olmayan 15-24 yaş grubundaki aktif nüfusa oranlanması ile hesaplanmaktadır (Lordoğlu & Özkan, 2003:53). Grafik 10’da görüleceği üzere 15-24 yaş gençlerin işgücüne katılma oranı 2000 yılında %42,5 iken, izleyen yıllarda azalarak 2006 yılında %37,4, düzeyine gerilemiştir. Küresel krizin etkisi ile işgücüne katılma oranlarında 2009 – 2013 yıllarında dalgalanmanın yaşandığı görülmektedir. 2013 yılında %39,6 olan işgücüne katılma oranı izleyen yıllarda artarak 2018 yılında %44 düzeyine yükselmiştir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde de benzer dönemlerde artış ve azalışların yaşandığı görülmektedir. 2000 yılında genç erkeklerin işgücüne katılma oranı %57,6 iken, 2018 yılından bu oran %56,3 olarak gerçekleşmiştir. Genç kadınlarda ise 2000 yılında %28,1 olan işgücüne katılma oranı 2018 yılında artarak %31,3 düzeyine yükselmiştir.

Grafik 10: Toplam ve Cinsiyete Göre Genç Nüfusun İşgücüne Katılım Oranı, (2000 -2018), (%)

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

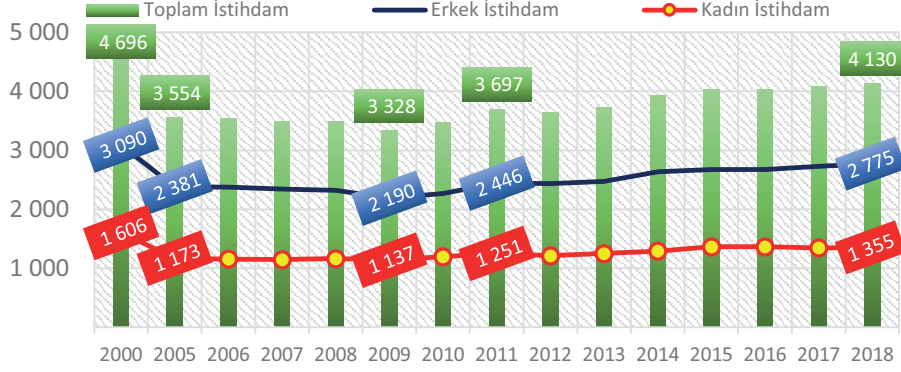
2.3. Genç İstihdamı

Emek piyasasında işgücüne katılımın yüksek olması önemli bir veri iken, işgücünün içerisinde istihdam edilenlerin sayısının fazla olması, işsizliğin

yüksek ya da uzun süreli olmaması ise daha da önemlidir. İstihdam tüm üretim faktörlerinin üretim sürecine dahil edilmesini ifade etmektedir (Işığışık, 2014:30). TÜİK'in tanımıyla istihdam, 15 ve üzeri yaş grubundaki nüfus içerisinde ücretli, maaşlı, yevmiyeli, kendi hesabına, işveren veya ücretsiz aile işçisi olarak referans döneminde en az bir saat iktisadi bir faaliyete katılmış yani iş başında olanlar ile iş ile bağlantısı devam ediyor olmasına rağmen çeşitli sebeplerle iş başında olmayan kendi hesabına ve işverenlerin toplamını ifade etmektedir. İstihdam oranı ise, istihdam edilenlerin kurumsal olmayan çalışma çağı nüfusa oranlanmasıyla hesaplanmaktadır (TÜİK, 2013:175)

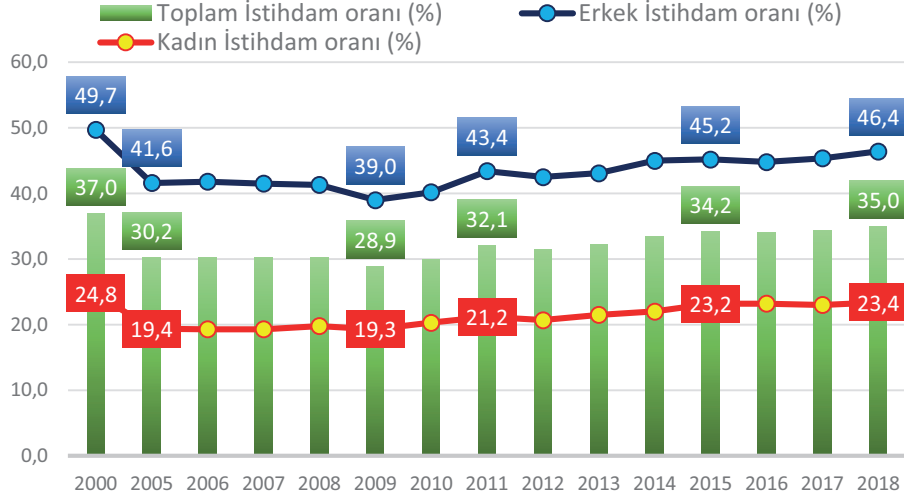
Tablo 2 ve 3'de daha detaylı olarak verilen ve aşağıda yer alan grafiklerde görselleştirilerek özetlenen istihdam verilerine bakıldığında, Türkiye'de 15-24 yaş genç işgücünün 2000 yılında 4.696 bin kişisi istihdam edilirken, 2018 yılında bu rakam 4.130 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. İstihdam edilen genç nüfusun miktarının 2010 yılına kadar azalma eğiliminde olduğu, 2008 küresel finans krizinin etkilerinin bertaraf edilmesi ile 2011 yılında sonra ciddi bir toparlanma ile yükselişe geçtiği görülmektedir.

Cinsiyet bazında istihdam verileri ülkelerin gelişmişlik düzeylerine değerlendirme de önemli bir ölçüttür. Dünya genelinde kadınların işgücüne katılma oranlarında bir yükseliş olmasına rağmen erkeklere nazaran düşük seviyede bulunmaktadır. İşgücüne katılımdaki bu durum kadın istihdam oranlarında söz konusudur (Şahin, 2009:141). Grafik 11'de istihdam edilenlere cinsiyet bazında bakıldığı zaman kadın genç nüfusun erkek genç nüfustan daha az istihdam yer aldığı görülmektedir. 2018 yılı itibarıyla 2.275 bin kişi genç erkek istihdamı söz konusu iken, genç kadınların sayısı 1.355 bin kişi olarak belirlenmiştir.

Grafik 11: Toplam ve Cinsiyete Göre İstihdam Edilen Genç Nüfus (Bin Kişi), (2000 -2018)

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

2000 – 2018 yıllarına ilişkin 15-24 yaş grubu gençlerin istihdam oranlarının toplam ve cinsiyete göre verildiği Grafik 12’deki veriler referans alındığında, toplam istihdamın 2000 yılındaki %49,7 seviyesinden azalarak 2009 yılında %39 seviyesine gerilediği, 2010 yılından itibaren tekrar yükselişe geçerek 2018 yılı itibarıyla %46,4 seviyesine ulaştığı görülmektedir. Benzer bir azalma ve yükseliş trendi erkek ve kadın istihdam oranlarında da gözlemlenmektedir. Nihai olarak 18 yıllık süreçte kadın ve erkek istihdam oranlarındaki fark aynı kalmış ve 2018 yılı itibarıyla kadın istihdam oranı %23,4, erkek istihdam oranı ise %35 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 12: Toplam ve Cinsiyete Göre Genç Nüfusun İstihdam Oranı, (2000 - 2018), (%)

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İstihdamın bir diğer önemli göstergesi, özellikle genç istatistiklerinde “eksik istihdam” verileridir. Bu veriler 2009 yılından itibaren TÜİK tarafından ILO’nun eksik istihdam tanımına ve sınıflandırmasına uygun olarak hesaplanmaya ve açıklanmaya başlamıştır. Buna göre Tablo 2’de detaylı olarak yıl bazlı yer alan “zamana dayalı eksik istihdam” veya “yetersiz istihdam” verileri dikkate alındığında, 15-24 yaş grubunda zamana dayalı eksik istihdamın 2009 yılına göre azalarak 2018 yılında 57 bin kişi olduğu, yetersiz eksik istihdamın ise 2009 yılına göre artarak 2019 yılında 159 bin kişiye ulaştığı görülmektedir. Tablo 3 üzerinden cinsiyet bazında ise hem yetersiz eksik istihdam hem de zamana dayalı eksik istihdamın erkek genç nüfusta daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4’de ise istihdam açısından bir diğer önemli gösterge olan 15-24 yaş grubundaki genç istihdamının eğitim durumuna göre incelenmesi 2006-2018 yıllarını kapsayan dönem dahilinde gerçekleştirilmiştir. Bu veriler Avrupa Birliği İstatistik Kurumu’nca (EUROSTAT) da kabul edilen ISCED 11’e göre tasnif edilmiştir. Burada kreş eğitiminden yükseköğretime kadar eğitim basamakları derecelendirilmektedir. ISCED 11’e göre hazırlanan Tablo 4’de verilen eğitim seviyeleri ISCED 0-2; İlköğretim ve altını, ISCED

3-4; Ortaöğretimi (Lise ve Dengi), ISCED 5-8; eğitim seviyeleri ise yükseköğretimi ifade etmektedir.²

Türkiye’de 15-24 yaş genç istihdamının eğitim durumuna bakıldığında, 2006 yılında toplam istihdam edilen 3.538 bin gencin %61,7’si 0-2 eğitim düzeyi, %30,2’si 3-4 eğitim düzeyi ve %8,1’i 5-8 eğitim düzeyinde oldukları görülmektedir. 2018 yılı itibarıyla ise 4.119 bin gencin 2006 yılına göre 0-2 eğitim düzeyindekilerinin oranı azalarak %55,8’e gerilemiştir. Benzer bir azalma ile 3-4 eğitim düzeyindekilerin oranı %28,5 olarak gerçekleşmiştir. 5-8 eğitim düzeyinde ise 2006 yılına göre hızlı bir yükselme yaşanarak %15,7 seviyesine ulaşılmıştır. 2006 yılına göre kadınların yükseköğretim yani 5-8 eğitim düzeyindeki payları katlayarak %25,3 düzeylerine yükselmiştir. Bu verilerle işgücünde ve istihdamda olan kadınların eğitim seviyelerinin 2006 yılından günümüze hızlı bir şekilde yükseldiği belirlenmiştir.

Tablo 4: Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre Genç İstihdamı, (2006 -2018)

Yıllar	Cinsiyet	ISCED 2011 Düzeyleri Toplamı	İlköğretim ve altı (seviye 0-2)		Ortaöğretimi (Lise ve Dengi) (seviye 3 ve 4)		Yüksek Öğretim (seviye 5-8)	
		Bin Kişi	Bin Kişi	%	Bin Kişi	%	Bin Kişi	%
2006	Toplam	3.538	2.181	61,7	1.070	30,2	286	8,1
	Erkek	2.381	1.502	63,1	738	31,0	140	5,9
	Kadın	1.157	679	58,7	332	28,7	146	12,6
2010	Toplam	3.463	2.213	63,9	910	26,3	340	9,8
	Erkek	2.268	1.514	66,8	589	26,0	165	7,3
	Kadın	1.195	699	58,5	321	26,9	175	14,6
2014	Toplam	3.929	2.488	63,3	941	23,9	500	12,7
	Erkek	2.637	1.763	66,8	615	23,3	260	9,8
	Kadın	1.292	725	56,1	326	25,2	241	18,6
2018	Toplam	4.119	2.300	55,8	1.172	28,5	648	15,7
	Erkek	2.767	1.687	61,0	774	28,0	306	11,1
	Kadın	1.352	613	45,3	398	29,4	342	25,3

² ISCED hakkında detaylı bilgi için bakınız: UNESCO Institute for Statistics, “ISCED 2011: Current Status and next steps”, (çevrimiçi) <http://unstats.un.org/unsd/class/intercop/expertgroup/2011/AC234-17.PDF> ,10.05.2018.

Kaynak: EUROSTAT, Employment By Sex, Age and Educational Attainment Level (1 000) (lfsa_egaed) http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egaed, (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İstihdam edilenlerin işteki durumlarının/statülerinin incelendiği Tablo 5'deki verilerde istihdam edilenler; ücretli/maaşlı/yevmiyeli çalışanlar, işveren veya kendi hesabına çalışan serbest meslek sahipleri ve ücretsiz aile işçileri olarak kategorize edilmektedir. Buna göre 2006 yılında 15-24 yaş grubunda toplam istihdam edilen 3.538 bin gencin, %70,6'sı ücretli, maaşlı veya yevmiyeli olarak çalışmakta, %5,9'u serbest meslek sahibi ve %23,5'i ücretsiz aile işçisidir. 208 bin serbest meslek sahiplerinden 29 bin kişi çalışanları bulunan işveren iken, 180 bin kişisi kendi hesabına çalışmaktadır. 2018 yılına gelindiğinde ise serbest meslek sahiplerinin ve ücretsiz aile işçilerinin sayısının azaldığı diğer istihdam biçimlerinde ise sayısal bir artış yaşandığı görülmektedir. 2018 yılında 15-24 yaş grubunda toplam istihdam edilen 4.119 gencin %78,4'ünün ücretli, maaşlı veya yevmiyeli olarak çalıştığı, %3,7'sinin serbest meslek sahibi olduğu, %17,9'unun ise ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: İşteki Durumuna Göre İstihdam Edilen 15-24 Yaş Grubundaki Gençler, (2006-2018), (Bin Kişi, %)

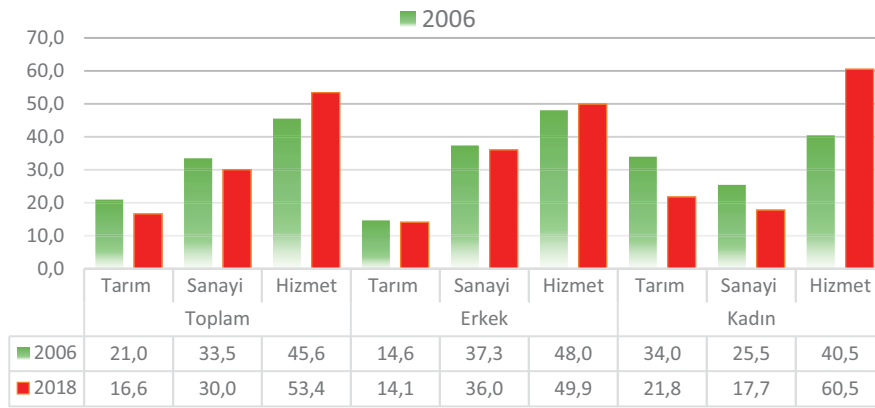
İşteki Durumlarına Göre	2006		2018	
Toplam istihdam edilenler	3.538	100,0	4.119	100,0
Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli çalışanlar	2.499	70,6	3.230	78,4
* Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli çalışanlar hariç istihdam edilenler	1.038	29,4	890	21,6
Serbest meslek sahipleri	208	5,9	152	3,7
* Çalışanları olan serbest meslek sahipleri (işverenler)	29	0,8	28	0,7
* Çalışanı olmayan serbest meslek sahibi kişiler (kendi hesabına çalışanlar)	180	5,1	124	3,0
Ücretsiz aile işçileri	830	23,5	738	17,9
* Ücretsiz aile işçileri hariç toplam istihdam edilenler	2.707	76,5	3.382	82,1

Kaynak: EUROSTAT, Employment By Sex, Age and Professional Status (1 000) [Lfsa_Egaps] http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egaps&lang=en, (Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İstihdamın bir diğer önemli göstergesi ise sektörler göre analiz edilmesidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine işaret eden bu gösterge, istihdamın tarım, sanayi ve hizmetler olarak üç ana sektördeki dağılımıdır. Bu dağılım, istihdam politikalarının sektörel bazda etkinliğinin de göstergesi olması nedeniyle önemlidir.

Grafik 13’de Türkiye’de 15-24 yaş grubundaki gençlerin istihdamının sektörel dağılımı 2006 ve 2018 yılları karşılaştırması ile verilmiştir. Buna göre 2006 yılına göre tarımdaki genç istihdam %21 seviyesinden %16,6’ya ve sanayideki genç istihdam %33,5 seviyesinden %30’a azalırken hizmet sektörlerindeki genç istihdamı %45,6 seviyesinden %53,4’e yükselmiştir. Cinsiyet bazında değerlendirildiğinde 2006 yılına göre 2018 yılına gelindiğinde erkeklerin dağılımında ciddi bir değişim görülmezken, kadınların dağılımında ciddi değişimler görülmektedir. Genç kadınların tarım sektöründeki istihdamları %34’den %21,8’e ve sanayi sektöründeki istihdamları %25,5’den %17,7’ye gerilerken, hizmetler sektöründeki istihdamları %40,5 seviyesinden %60,5 seviyesine ciddi bir oranda yükselmiştir. Hizmetler sektöründe kadınların istihdamının bu şekilde artması, işgücüne katılımlarının ve daha yüksek düzey eğitim bitirme oranlarının artmış olması ile de alakalıdır.

Grafik 13: 15-24 Yaş Grubundaki Gençlerin İstihdamının Sektörlere Göre Dağılımı, (2006 – 2018), (%)

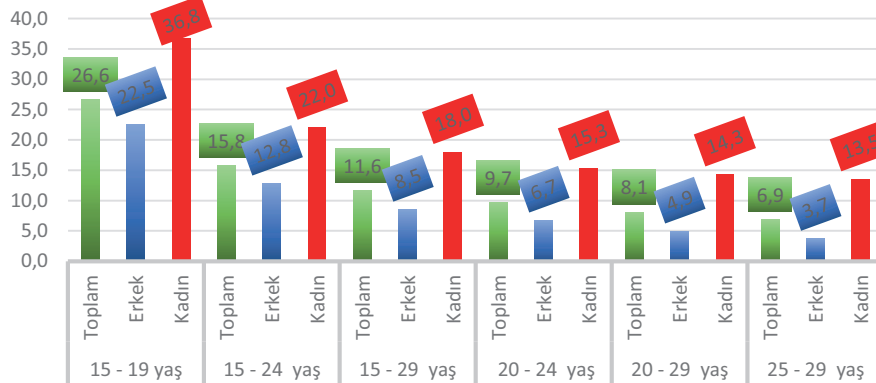

Kaynak: EUROSTAT, Employment By Sex, Age and Economic Activity [Ifsa_egan2]
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egan2&lang=en ,(Erişim Tarihi: 30.03.2020) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

15 ve üzeri yaş grubu çalışma çağı nüfusun yoğunlukla tam zamanlı istihdam edildiği istatistiksel verilerde görülmektedir. Ancak 15-24 yaş grubundaki gençlerin diğer yaş gruplarına göre tam zamanlı yerine kısmi zamanlı olarak yarı zamanlı istihdam biçimlerini daha çok tercih ettikleri gözden kaçırılmamalıdır. Bu noktada Grafik 14’de 2018 yılı itibarıyla farklı yaş aralıklarında yarı zamanlı istihdam oranlarının farklılaşmasına yer verilmektedir. Bu verilerde 2018 yılı itibarıyla en fazla yarı time istihdam oranı sırasıyla 15-19 ve 15-24 yaş grubunda görülmektedir. 15-19 yaş grubunda toplam yarı zamanlı istihdam oranı %26,6 iken, bu oran 15-24 yaş grubunda %15,8 olarak gerçekleşmiştir. Yaş aralığı 29’a doğru arttıkça o yaş grubundaki yarı zamanlı istihdam oranı azaldığı görülmektedir.

Diğer yandan bu verilerde öne çıkan nokta tüm yaş gruplarında kadın genç nüfusun ciddi oranda yarı zamanlı istihdama yönelmiş olduğudur. 15-19 yaş grubundaki kadınların %36,8’i, 20-24 yaş grubundaki kadınların %15,3’ü, 15-24 Yaş grubundaki kadınların %22’si, 25-29 yaş grubundaki kadınların %13,5’i, 15-29 yaş grubundaki kadınları %18’i ve 20-29 yaş grubundaki kadınların %14,3’ü yarı zamanlı istihdam edilmektedir. Erkeklerin de en çok yarı zamanlı istihdam edildikleri yaş grubu 15-19 ve sonrasında 15-24 yaş grubudur.

Grafik 14: Türkiye’de Yaş Grupları Bazında Part Time İstihdam Oranı, (2018), (%)

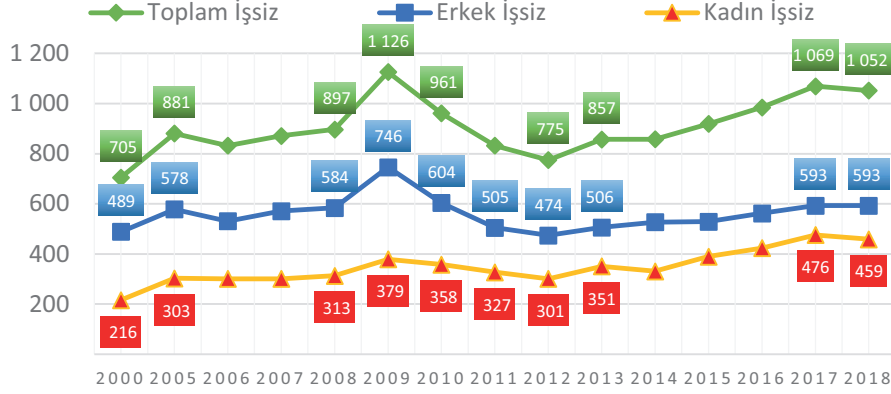
Kaynak: EUROSTAT, Labour Statistics, “Part-time employment as percentage of the total employment for young people by sex, age and country of birth” [yth_empl_060] https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_060&lang=en (Erişim Tarihi: 18.05.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

2.4. Genç İşsizliği

Genel anlamda işsiz, kurumsal olmayan çalışma çağı nüfusun içerisinde yer alan ve çalışma isteği ve gücünde olup, cari ücret seviyesinde gelir elde edebileceği bir iş bulamayan ve istihdam edilmeyen olarak tanımlanmaktadır (Işığıçok, 2014:44) TÜİK'in işsiz tanımı ise, referans döneminde istihdam edilmeyenlerden son dört hafta içerisinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde iş başı yapabilecek durumdaki kimse şeklindedir. İşsizlik oranı ise, işsizlerin işgücüne oranlanması ile hesaplanmaktadır(TÜİK 2013:175).³

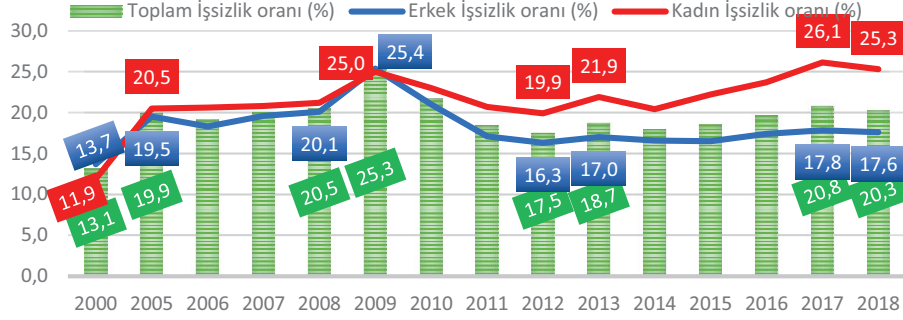
Genç işsizliği TÜİK'in de referans aldığı 15-24 yaş grubunda işgücüne katılan bireylerin işsiz olma durumlarını ifade etmektedir. Bu yaş grubunda toplam ve cinsiyete göre genç işsizlerin tasnif edildiği Grafik 15'deki veriler referans alındığında 2000 yılında 705 olan işsiz sayısı 2009 yılında 2008 yılında yaşanan küresel krizin etkisi ile 1.126 bin genç ile zirveye ulaşmıştır. Sonraki izleyen yıllarda hızlı bir şekilde azalan genç işsiz sayısı 2014 yılı sonrası tekrar yükselme eğilimi göstererek 2017 yılında 1.069 bin kişiye yükselmiş, 2018 yılında ise tekrar azalma eğilimine geçerek 1.052 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. Kadın ve genç erkekler açısından bakıldığında erkeklerin kadınlara göre daha fazla sayıda işsiz kaldıkları görülmektedir. 2008 krizinin özellikle erkekler işsiz sayısını oldukça yüksek seviyelere taşıdığı ancak izleyen yıllarda toplam işsizlik seyri ile paralel bir trendi takip ettiği gözlemlenmiştir. Kadın genç işsizler ise 2008 krizinin etkisiyle bile ulaşamayan işsizlik rakamlarına 2015 yılı itibarıyla ulaşmış ve izleyen yıllardaki yükselişi 2018 yılın hafif bir azalma yaşamıştır. 2018 yılı itibarıyla 593 bin genç erkek işsizken, 459 bin kadın genç işsiz olarak kayıt altına alınmıştır.

³ İş arama süresinde yapılan "son üç ay" yerine son dört hafta değişikliği ile AB üye ülkelerin iş arama süresine ilişkin kritere uyum sağlanmıştır.

Grafik 15: Toplam ve Cinsiyete Göre İşsiz Genç Nüfus (Bin Kişi), (2000 - 2018)

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

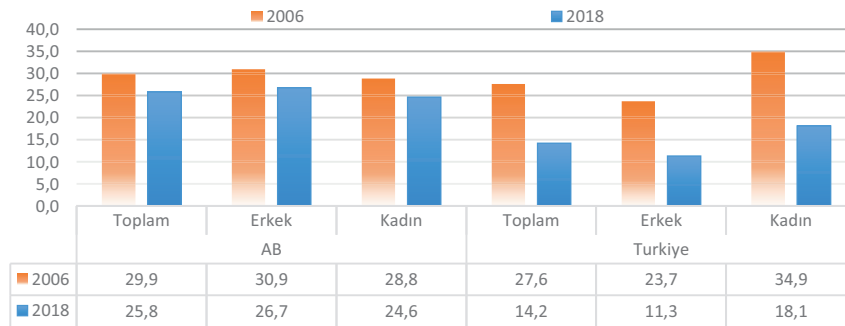
İşsizlerin sayısı genç işgücüne oranlandığında ortaya çıkan işsizlik oranı işsizlikle mücadele politikalarının etkinliğinin belirlenmesi açısından önemli bir göstergedir. Grafik 16'daki toplam ve cinsiyete göre işsizlik oranları incelendiğinde 2000 yılında %13,1 olan genç işsizlik oranının 2009 yılında zirveye ulaşarak %25,3 seviyesine yükseldiği, izleyen yıllarda 2013 yılına kadar azalma eğilimini sürdürdüğü ve 2013 sonrası yükselme eğilimi göstererek 2018 yılı itibarıyla %20,3 olduğu belirlenmiştir. Cinsiyete göre genç işsizlik oranı değerlendirildiğinde 2000 ve 2009 yılı hariç olmak üzere tüm yıllarda kadınlarda kadın genç işsizlik oranının erkek genç işsizlik oranından yüksek olduğu gözlemlenmektedir. 2018 yılı itibarıyla kadınlarda genç işsizlik oranı 2009 yılındaki kriz nedeniyle yükseldiği zirveyi de geçerek %25,3 olarak görülmüştür. Bu dönemde erkek genç işsizlik oranı %17,6 seviyesine gerilemiş durumdadır.

Grafik 16: Toplam ve Cinsiyete Göre Genç Nüfusun İşsizlik Oranı, (2000 - 2018), (%)

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Genç işsizliğini tarım sektörünü dışarda bırakarak hesapladığımızda kadın genç işsizlik oranının daha da yükseldiği gözlemlenmektedir. Tablo 3'deki verilere göre tarım dışı genç işsizlik oranlarına bakıldığında 2018 yılı itibariyle genç işsizlik oranının %23,1, kadın genç işsizlik oranının %30 ve erkek işsizlik oranının %19,6 olduğu görülmektedir.

Genç işsizlik oranının süresine göre değerlendirilmesi de politikaların belirlenmesinde önemli bir gösterge olmaktadır. Türkiye'den 12 aydan (1 yıl) fazla süren genç işsizliği AB geneli ile kıyaslandığında oldukça düşük durumdadır.

Grafik 17: Toplam ve Cinsiyete Göre AB ve Türkiye'de Gençlerin Uzun Dönem İşsizliği (2000 - 2018), (%)

Kaynak: EUROSTAT, Youth long-term unemployment rate (12 months or longer) by sex and age (yth_empl_120) https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_120&lang=en (Erişim Tarihi: 18.05.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Grafik 17’de de görüleceği üzere uzun dönem genç işsizliği 2006 yılında AB genelinde %29,9 ve Türkiye’de 27,6 iken, 2018 yılında azalarak AB genelinde %25,8 seviyesine, Türkiye’de ise %14,2 seviyesine gerilemiştir. Cinsiyet açısından bakıldığında 2018 yılı itibarıyla Türkiye’nin uzun dönemdeki erkek ve kadın genç işsizliği AB genelinin çok çok altında, erkeklerde %11,3, kadınlarda ise %18,1 olarak tespit edilmiştir. Türkiye içerisinde bir değerlendirme yapıldığında kadın genç işgücünün erkeklere göre daha fazla 12 ve üzeri süren işsizlikle karşı karşıya olduğu görülmektedir.

Tablo 6’da ise 15-24 yaş grubundaki genç işsizliğinin eğitim durumuna göre incelenmesine imkan verecek veriler yer almaktadır. 2006 - 2018 yıllarına ilişkin eğitim verileri Avrupa Birliği İstatistik Kurumu’na (EUROSTAT) da kabul edilen ISCED 11’e göre tasnif edilmiştir. Burada kreş eğitiminden yükseköğretime kadar eğitim basamakları derecelendirilmektedir. ISCED 11’e göre hazırlanan Tablo 6’da verilen eğitim seviyeleri ISCED 0-2; İlköğretim ve altını, ISCED 3-4; Ortaöğretimi (Lise ve Dengi), ISCED 5-8; eğitim seviyeleri ise yükseköğretimi ifade etmektedir.⁴

⁴ ISCED hakkında detaylı bilgi için bakınız: UNESCO Institute for Statistics, “ISCED 2011: Current Status and next steps”, (çevrimiçi) <http://unstats.un.org/unsd/class/intercop/expertgroup/2011/AC234-17.PDF> ,10.05.2018.

Tablo 6: Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizliği, (2006 -2018)

Yıllar	Cinsiyet	ISCED 2011 Düzeyleri Toplamı	İlköğretim ve altı (seviye 0-2)		Ortaöğretimi (Lise ve Dengi) (seviye 3 ve 4)		Yüksek Öğretim (seviye 5-8)	
		Bin Kişi	Bin Kişi	%	Bin Kişi	%	Bin Kişi	%
2006	Toplam	696	339	48,7	268	38,5	89	12,8
	Erkek	451	256	56,8	155	34,4	40	8,9
	Kadın	245	82	33,5	114	46,5	48	19,6
2010	Toplam	852	433	50,8	275	32,3	145	17,0
	Erkek	540	331	61,3	153	28,3	55	10,2
	Kadın	312	101	32,4	122	39,1	89	28,5
2014	Toplam	853	429	50,3	232	27,2	192	22,5
	Erkek	525	324	61,7	124	23,6	77	14,7
	Kadın	328	105	32,0	108	32,9	115	35,1
2018	Toplam	1.040	431	41,4	331	31,8	278	26,7
	Erkek	589	317	53,8	176	29,9	96	16,3
	Kadın	451	114	25,3	155	34,4	183	40,6

Kaynak: EUROSTAT, Youth Unemployment By Sex, Age and Educational Attainment Level[yth_emp1_090]https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_emp1_090&lang=en (Erişim Tarihi: 18.05.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türkiye’de 15-24 yaş genç işsizliğinin eğitim durumuna bakıldığında, 2006 yılında işsiz olan toplam 696 bin gencin %48,7’sinin 0-2 eğitim düzeyi, %38,5’inin 3-4 eğitim düzeyi ve %12,8’inin 5-8 eğitim düzeyinde oldukları görülmektedir. 2018 yılı itibarıyla ise 1.040 bin gencin 2006 yılına göre 0-2 eğitim düzeyindekilerinin oranı azalarak %41,4’e gerilemiştir. Benzer bir azalma ile 3-4 eğitim düzeyindekilerin oranı %31,8 olarak gerçekleşmiştir. 5-8 eğitim düzeyinde ise 2006 yılına göre hızlı bir yükselme yaşanarak %26,7 seviyesine ulaşılmıştır. 2006 yılına göre kadınların yükseköğretim yani 5-8 eğitim düzeyindeki payları katlayarak %40,6 düzeylerine yükselmiştir. Bu verilerle işgücüne katılan ve işsiz olarak nitelenen genç kadınların %40’ının yükseköğretim mezunu olduğunu göstermektedir. 2010 yılında %28,5 olan bu oran işsizlikle mücadele politikalarında öncelikli mesele olarak gündeme alınması gereken bir duruma işaret etmektedir. Kadınların işgücüne katılımı eğitim seviyesi yükseldikçe artarken, işsiz olma durumları da artış göstermektedir.

2.5. Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne de Yetiştirmede Olan Gençler

Genç nüfusun istihdam ve işsizlik sorunlarını derinleştiren ve son yıllarda daha fazla bir yük haline gelen, ne eğitimde ne de istihdamda olan gençlerdir. (NEET) veya TÜİK'in kullanımı ile (NEİY) "işsiz" ve aktif olmayan yani işgücüne dahil olmayan, aynı zamanda da eğitim veya öğretim sürecinde bulunmayan genç bireyleri tarif etmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfusun fazla olması ve nüfusun yaşlanma hızının yükselmesi nedeniyle bu dönemde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde gençleri merkeze alarak gençlerin sahip olduğu ekonomik ve sosyal potansiyeli geliştirmeye odaklanmaktadır. (Quintano, Mazzocchi & Rocca, 2018:2)

Tablo 7: Türkiye'de Cinsiyete Göre NEİY, 2018, (Bin Kişi), (%)

2018 Yılı	15-24 Yaş Nüfus	NEİY Sayı	NEİY Oranı %
Toplam	11.785	2.882	24,5
Erkek	5 983	936	15,6
Kadın	5 802	1.947	33,6

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

NEET/NEİY istatistikleri EUROSTAT tarafından Türkiye'ye ilişkin 2006 yılı, TÜİK tarafından ise 2014 yılından itibaren paylaşılmaktadır. Tablo 7'de TÜİK verilerince Türkiye'de 2018 yılı NEİY istatistiklerine yer verilmiştir. Buna göre 2018 yılı itibarıyla 15 – 24 yaş grubundaki toplam 11.785 bin gencin 2.882 bin kişisi yani %24'ü ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirme de olanlar arasında yer almaktadır. Cinsiyet bazında incelendiğinde 5.983 bin erkek gencin %15,6'sı (936 bin kişisi), 5.802 bin kadının ise %33,5'i (1.947 bin kişisi) NEİY statüsündedir.

EUROSTAT tarafından paylaşılan NEET/NEİY oranları ise 2006-2018 yıllarını kapsayacak şekilde farklı yaş gruplarında ve cinsiyet bazında Tablo 8'de gösterilmektedir. Bu veriler dikkatle incelendiğinde 2006 yılından 2018 yılına kadar olan süreçte NEET/NEİY oranları tüm yaş gruplarında azalma göstermiştir. Diğer bir dikkat çeken veri ise yaş büyüdükçe NEET/NEİY oranlarının da yükselmesidir. 15 – 19 yaş grubundaki gençlerde NEET/NEİY

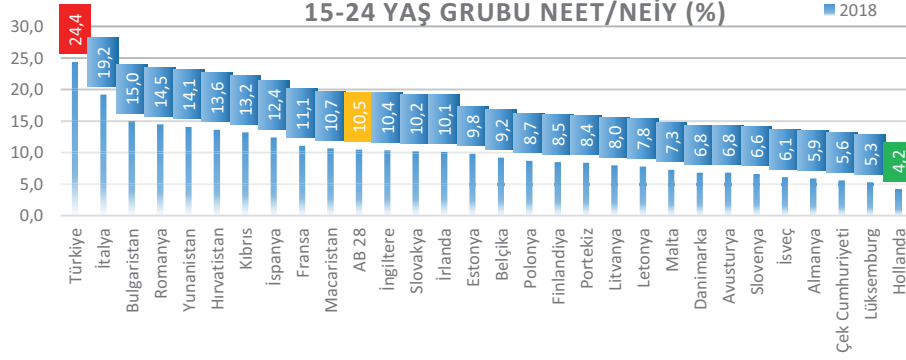
oranlarında bakıldığında 2000 yılında %31,4 olan NEİY oranının 2018 yılında %17,3 seviyelerine gerilediği görülmektedir.

Tablo 8: Yaş Grupları ve Cinsiyet Bazında NEET/NEİY (%), (2006-2018)

Yıllar	Cinsiyet	15 - 19 yaş	15 - 24 yaş	15 - 29 yaş	20 - 24 yaş	20 - 34 yaş	25 -29 yaş
2006	Toplam	31,4	38,6	40,4	46,6	44,3	44,0
	Erkek	20,5	22,7	20,9	25,6	18,2	17,4
	Kadın	43,1	53,6	59,2	63,9	68,8	70,3
2010	Toplam	24,0	32,3	35,2	42,1	40,8	40,7
	Erkek	16,1	19,6	18,7	24,3	17,7	17,1
	Kadın	32,5	44,4	51,3	56,8	62,6	64,1
2014	Toplam	17,3	24,8	28,4	33,4	34,6	35,4
	Erkek	11,7	14,6	14,6	18,2	14,5	14,7
	Kadın	23,2	35,0	42,3	47,7	54,4	56,2
2018	Toplam	17,3	24,4	27,6	32,2	33,2	33,9
	Erkek	12,9	15,6	15,3	18,7	14,8	14,6
	Kadın	22,1	33,5	40,2	45,5	51,5	53,0

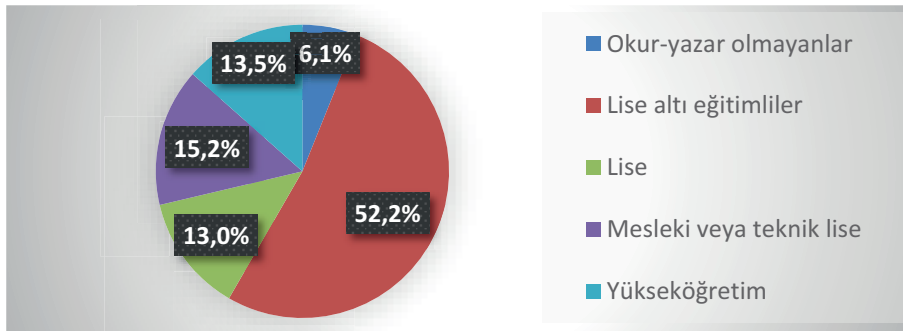
Kaynak: EUROSTAT, Labour Statistics, “Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates)” [edat_lfse_20] http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_20&lang=en, (Erişim Tarihi: 18.05.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

NEET/NEİY oranlarına AB ülkeleri ile kıyaslamalı bakıldığında Grafik 18'deki verilere göre 2018 yılı itibarıyla Türkiye (%24,4) tüm ülkeler arasında en çok NEET/NEİY oranına sahip ülke konumunda görünmektedir. En düşük oran ise Hollanda'ya (%4,2) aittir. AB ortalaması ise %10,5 olarak gözlemlenmiştir. Türkiye'den sonra en yüksek NEET/NEİY oranına sahip ülkeler İtalya (%19,2), Bulgaristan (%15), Romanya (%14,5) ve Yunanistan (%14,1) olarak sıralanmaktadır.

Grafik 18: AB 28 Ülkeleri ve Türkiye’de 15-24 Yaş Grubu NEET/NEİY Oranı (%), (2018)

Kaynak: EUROSTAT, Labour Statistics, “Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates)” [edat_ifse_20] http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_ifse_20&lang=en, (Erişim Tarihi: 18.05.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

TÜİK verileri ile NEET/NEİY oranlarına eğitim durumun göre bakmak gerekirse, Grafik 19’da yer aldığı üzere, 2018 yılı itibarıyla Türkiye’de 15-24 yaş grubundaki NEET/NEİY olan gençlerin %6,1’i okur-yazar olmayan, %52,2’si lise altı eğitilmişler, %13’ü lise düzeyi eğitilmişler, %15,2’si mesleki veya teknik lise eğitilmişler, %13,5’i ise yükseköğretim eğitilmişler grubunda yer almaktadır. Bu noktada Türkiye’de 15-24 yaş grubundaki NEET/NEİY durumunun lise altı, lise ve mesleki-teknik lise eğitim düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Grafik 19: 15 - 24 Yaş Grubunda Eğitim Durumuna Göre NEET/NEİY Gençler (%), (2018)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

2.6. Genç İşgücüne Yönelik Aktif ve Pasif İşgücü Piyasası Programları

İŞKUR, Türkiye’de aktif işgücü piyasası politikaların planlanması ve uygulanmasında yasal olarak yetki sahibi bir kurumdur. Bununla birlikte işsizlikle mücadelede özel istihdam bürolarının ve AB fonları ile desteklenen yerel ve ulusal istihdamı koruyucu projelerin, sivil toplum faaliyetlerinin, sosyal girişimlerin de önemi büyüktür. İŞKUR tarafından Türkiye’de uygulanan aktif işgücü piyasası politikaları; aktif işgücü piyasası programları (mesleki eğitim kurs ve programları, iş başı eğitim programları, girişimcilik eğitim programları), iş ve meslek danışmanlığı faaliyetleri, toplum yararına programlar, istihdam ve ücret teşvikleri, dezavantajlı kişi ve gruplara yönelik faaliyetler, engellilere hükümlü/eski hükümlülere yönelik mesleki eğitim ve rehabilitasyon çalışmaları olarak sıralanabilir (Işığışık, 2014:220-223).

Aktif işgücü piyasası programları işsizlere ve dezavantajlı gruplara gelir desteği sağlamanın ötesine geçerek, onların istihdam edilme süreçlerinin kolaylaştırılmasını amaçlamaktadır. Ancak işsizlikle mücadele süreci ve politikaları pasif ve aktif bir bütün olarak etkin kullanıldığında emek piyasasında hızlı çözümler alınabilmektedir. Birbirlerini tamamlayan bu iki politikanın emek piyasasının yapısal özelliklerine göre, tehdit ve fırsatların okunarak planlanması önemlidir (Kapar, 2005: 345) Genel olarak Türkiye’de uygulanan pasif politikalar işsizlik sigortası/ödenegi, iş kaybı tazminatı, ücret garanti fonu ve kısa çalışma ödeneği olarak sıralanabilir (Taş, 2010:252).

Tablo 9: İŞKUR Kayıtlı İşsiz Verileri, 2018

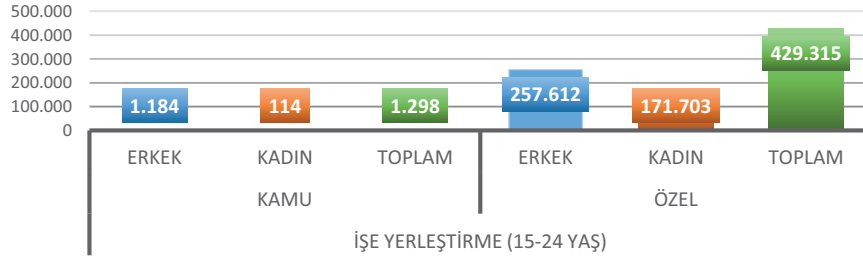
Cinsiyet	İŞKUR'a Kayıtlı İşsizler Toplamı	15-24 Yaş Grubundaki İŞKUR'a Kayıtlı İşsizler	
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı	%
Erkek	1.704.164	548.624	32,2
Kadın	1.805.439	506.926	28,1
Toplam	3.509.603	1.055.550	30,1

Kaynak: Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), İstatistik Yıllığı 2018 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türkiye’de 15-24 yaş grubuna yönelik aktif ve pasif işgücü piyasası politikalarının İŞKUR tarafından uygulanması sürecinde bir takım programlar geliştirilmiştir. Tablo 9’da 2018 yılı itibarıyla İŞKUR’a kayıtlı bulunan toplam ve 15-24 yaş grubundaki gençlerin verileri yer almaktadır. Buna göre

İŞKUR'a kayıtlı toplam 3.509.603 işsizinin %30,1'i yani 1.055.550 kişisi 15-24 yaş grubundaki gençlerden oluşmaktadır. Bu gençlerin İŞKUR'un işe yerleştirme faaliyetleri kapsamında gerçekleştirdiği istihdam sayılarını gösteren Grafik 20'ye bakıldığında, 2018 yılında İŞKUR tarafından kamuda 1.298 (1.184'ü erkek, 114'ü kadın), özel sektörde ise 429.315 (257.612 erkek, 171.703 kadın) genç istihdam edilmiştir.

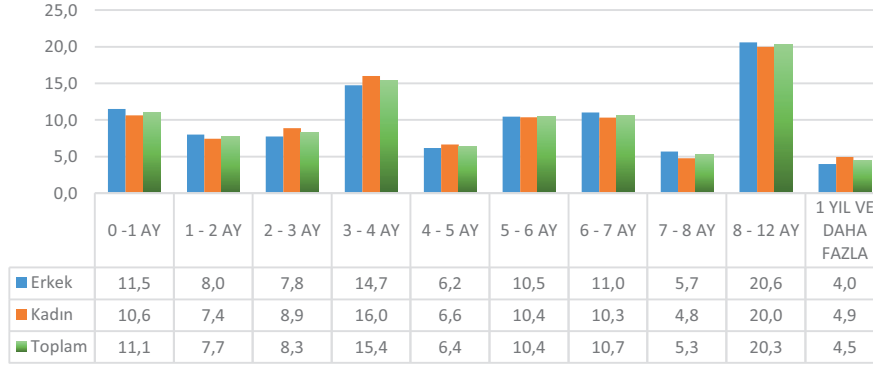
Grafik 20: İŞKUR Cinsiyete Göre İşe Yerleştirme Faaliyetleri, Kamu & Özel, 2018

Kaynak: Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), İstatistik Yıllığı 2018 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İŞKUR'a kayıtlı genç işsizlerin işe yerleştirilme süreçlerinde bekleme sürelerinin verildiği Grafik 21'e göre, 15-24 yaş grubundaki gençlerin %20,3'ü 8-12 ay arası, %15,4'ü 3-4 ay arası, %11,1'i 0-1 ay arası %10,4'ü 5-6 ay arası, %8,3'ü 2-3 ay arası, %6,4'ü 4-5 ay arası, %5,3'ü 7-8 ay arası, %4,5'i 12 ay ve üzeri bekleme süresi geçirmiştir.

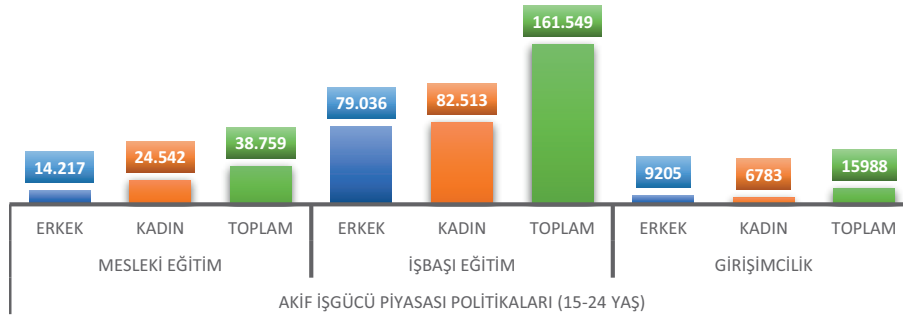
Grafik 21: İŞKUR'a Kayıtlı Genç İşsizlerin Yaş Grubu Ve Bekleme Sürelerine Göre Dağılımı, 2018, %

Kaynak: Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), İstatistik Yıllığı 2018 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İŞKUR tarafından 15-24 yaş grubuna yönelik aktif işgücü piyasası politikaları Grafik 22’de özet olarak 2018 yılı verileri ile gösterilmektedir. Bu grafiğe göre mesleki eğitimlere ağırlıklı kadınlar olmak üzere toplam 38.759 genç, işbaşı eğitimlerine kadın-erkek sayısı yakın olmakla birlikte toplam 161.549 genç ve girişimcilik eğitimlerine erkek sayısı daha fazla olmak üzere toplam 15.988 genç katılım göstermiştir.

Grafik 21: İŞKUR Aktif İşgücü Piyasası Politikaları, 2018, 15-24 Yaş, Kişi

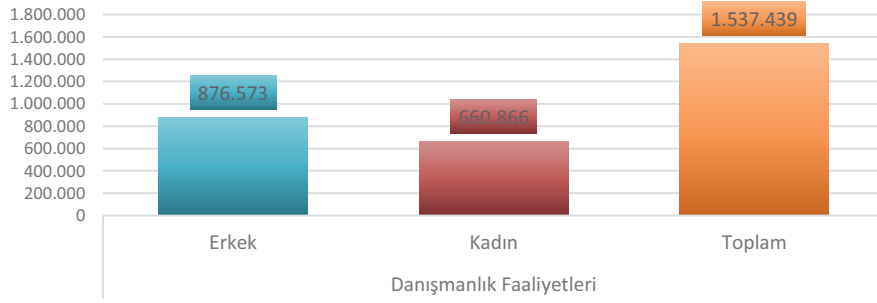

Kaynak: Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), İstatistik Yıllığı 2018 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İŞKUR tarafından 15-24 yaş grubuna yönelik aktif işgücü piyasası politikalarından bir diğeri birebir görüşme yapma suretiyle gerçekleştirdiği

danışmanlık faaliyetleridir. Grafik 22’de yer alan verilere göre 2018 yılında 15-24 yaş arası toplam 1.537.439 gence birebir danışmanlık hizmeti verilmiştir.

Grafik 22: İŞKUR Danışmanlık Faaliyetleri, 15-24 Yaş, 2018, Kişi

Kaynak: Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), İstatistik Yıllığı 2018 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İŞKUR’un 15-24 yaş grubu gençlere yönelik aktif işgücü piyasası programları daha detaylı olarak ele alınmalıdır. Zira programın detaylarına bakıldığında bu programlar “çalışanların mesleki eğitimi”, engelli kursu, hükümlü kursları, istihdam garantili, garantisiz ve özel politika içerikli mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programı (iep), ve girişimcilik eğitim programı olarak sıralanabilir.

Tablo 10: İŞKUR 15-24 Yaş Grubu Gençlere Yönelik Türlerine Göre Aktif İşgücü Piyasası Programları, 2018

AKTİF İŞGÜCÜ PİYASASI PROGRAMLARI	Cinsiyet	2018 yılı 15-24 Yaş Grubu Aktif İşgücü Program Katılımcıları	
		Kişi Sayısı	Toplam Katılımcılar İçerisinde Gençlerin Payı %
ÇALIŞANLARIN MESLEKİ EĞİTİMİ	Erkek	917	18,1
	Kadın	293	21,2
	Toplam	1.210	18,7
ENGELLİ KURSU/KOMİSYON KAYNAKLI	Erkek	95	33,7
	Kadın	65	29,5
	Toplam	160	31,9
ENGELLİ KURSU/KURUM KAYNAKLI	Erkek	15	20,8
	Kadın	20	35,1
	Toplam	35	27,1
HÜKÜMLÜ KURSU/KURUM KAYNAKLI	Erkek	188	23,3
	Kadın	11	18,6
	Toplam	199	23,0
MEK/ İSTİHDAM GARANTİLİ	Erkek	9.166	56,4
	Kadın	10.853	46,8
	Toplam	2.0019	50,7
MEK/İSTİHDAM GARANTİSİZ	Erkek	.1456	52,9
	Kadın	5.845	22,7
	Toplam	7.301	25,6
MEK/ÖZEL POLİTİKA	Erkek	2380	34,4
	Kadın	7455	21,7
	Toplam	9.835	23,8
İŞBAŞI EĞİTİM PROGRAMI (İEP)	Erkek	79033	55,9
	Kadın	82512	51,8
	Toplam	161.545	53,8
GİRİŞİMCİLİK EĞİTİM PROGRAMI)	Erkek	9205	22,6
	Kadın	6783	16,8
	Toplam	15.988	19,7
GENEL TOPLAM	Erkek	102.455	47,8
	Kadın	113.837	40,0
	Toplam	216.292	43,4

Kaynak: Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), İstatistik Yıllığı 2018 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 10'da 15-24 yaş grubunun İŞKUR bünyesinde katıldıkları aktif işgücü piyasası programlarına ilişkin verilere yer verilmektedir. Buna göre İŞKUR'un bu eğitimlerine katılanların %43,4'ü yani 216.292 kişisi 15-24 yaş grubundaki gençlerden oluşmaktadır. Bu oran İŞKUR'un gençlerin işgücüne katılımı ve istihdamının korunmasına yönelik yaptığı ciddi plan ve uygulamaların boyutlarını göstermesi bakımından önemlidir. Bu programlar

arasında sırasıyla işbaşı eğitim programları, mesleki eğitim kursları ve girişimcilik eğitimlerinin öne çıktığı görülmektedir.

İŞKUR'un 15-24 yaş grubu gençlere yönelik pasif işgücü piyasası programları arasında ise işsizlik sigortası ödemeleri öne çıkmaktadır. Tablo 11'deki 2018 yılı verileri dikkate alındığında, toplam 1.055.550 kayıtlı 15-24 yaş grubundaki genç işsiz arasından işsizlik sigortasından yararlanabilenler %6,3'ü yani 66.000 genç olarak görülmektedir.

Tablo 11: İŞKUR İşsizlik Sigortası Verileri, 2018

Cinsiyet	15-24 Yaş Grubundaki İŞKUR'a Kayıtlı İşsizler	İşsizlik Sigortası Almayı Hak Eden Kişi Sayısı	15-24 Yaş Grubu Kayıtlı İşsiz Sayısına Oranı %
Erkek	548.624	41.802	7,6
Kadın	506.926	24.198	4,8
Toplam	1.055.550	66.000	6,3

Kaynak: Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), İstatistik Yıllığı 2018 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Nihai olarak aktif ve pasif işgücü piyasası politikaları ve programları ile işsizlikle mücadele ve istihdamın korunması noktasında merkez bir kurum olan İŞKUR'un plan, program ve uygulama performansı oldukça başarılı olarak gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Bir ülkede genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki payının yüksek olması o ülkenin iktisadi ve sosyal kalkınması için bir fırsat penceresinin açılmış olması anlamına gelmektedir. Emek piyasalarında genç işgücünün sağlık ve eğitim politikaları ile üretim sürecinde verimli olabilecekleri istihdam kanallarına yönlendirilmeleri sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde önemli bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan nüfusun yaşlanması ve genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki payının azalması bu fırsat kapısının kapanması tehdidinde de beraberinde getirmektedir.

Özellikle ülkemizde 2018 yılı verilerine bakıldığında nüfusun yaşlanma sürecine gelişmiş ülkeler kadar hızlı olmasa da girdiği görülmektedir. Ülkemiz için nüfus projeksiyonu açısından da bakıldığında 2080 yılı tahminlerinde genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı ve sayısının azalacağı gözlemlenmektedir. 2080 yılında 107.100.904 kişiye ulaşması beklenen toplam ülke nüfusunun %11,1'i yani 11.925.953 kişisi 15-24 yaş arası genç nüfusu oluşturacaktır. Bununla beraber Türkiye'nin 1990 yılında 22 olan ortanca yaşının 2019 yılında 32'ye yükselmesi bu yaşlanma sürecini özetlemektedir. Ancak birçok AB ve Avrupa kıtası ülkesi, Türkiye'nin 2080 yılında ulaşacağı ortanca yaş düzeyine 2019 yılında ulaşmış görülmektedir. Bu açıdan Türkiye'nin mevcut genç nüfusu ile avantajlara hala sahip görünmektedir.

Genç nüfusun bu avantajlarının işgücüne ve istihdama yansıtılması gerekmektedir. Bu noktada aktif ve pasif işgücü piyasası politikalarının etkinliği bu avantaj ya da dezavantajların türemesini belirlemektedir. Ülkemizde İŞKUR'un 15-24 yaş grubu gençlere yönelik aktif işgücü piyasası programları oldukça güçlü bir şekilde hazırlanmıştır. Zira programın detaylarına bakıldığında bu programlar "çalışanların mesleki eğitimi", engelli kursu, hükümlü kursları, istihdam garantili, garantisiz ve özel politika içerikli mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programı (iep), ve girişimcilik eğitim programı olarak sıralanabilir. 15-24 yaş grubu gençlere yönelik pasif işgücü piyasası programları arasında ise işsizlik sigortası ödemeleri öne çıkmaktadır. Bu programlarla işgücüne gençlerin katılımı artarken, işgücü ve istihdamı etkileyen temel nokta yükseköğretim düzeyinde eğitime devam eden gençlerin yoğunlukta olmasıdır. Diğer etken ise kadınlarda ailevi ve kişisel sorumluluklar olarak belirlenmiştir. Özellikle mesleki lise mezunlarında görülen işsizlik ve NEET/NEİY durumu, bu gençlerin üretim süreçlerine

istihdam ya da girişimler yolu ile katılmaları durumunda avantaja dönebilecektir.

Diğer yanda genç işsizlik oranının süresine göre değerlendirilmesi de politikaların belirlenmesinde önemli bir gösterge olmaktadır. Türkiye’de 12 aydan (1 yıl) fazla süren genç işsizliği AB geneli ile kıyaslandığında oldukça düşük durumdadır. Gençlerin uzun dönem işsizliği 2018 yılında AB genelinde %25,8, Türkiye’de ise %14,2 seviyesindedir.

Türkiye emek piyasasındaki genç işgücü değerlendirildiğinde temel tehditler ise şöyle sıralanabilir:

- 15-24 yaş grubunda istihdam edilenler arasındaki cinsiyet açığının hala yüksek olması
- 15-24 yaş grubunda işgücünde ve istihdamda olan kadınların eğitim seviyelerinin 2006 yılından günümüze hızlı bir şekilde yükselmesi ve daha çok yükseköğretim mezunu gencin olmasına rağmen, özellikle yükseköğretim mezunu kadınlarda işsizlik oranının 2000 yılına oranla artışını sürdürmesi dikkat çekmektedir (%40).
- 15-24 yaş grubunda Tarım dışı işsizliğin kadınlarda çok yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.
- 15-24 yaş grubunda Kadın genç işgücünün ciddi oranda yarı zamanlı istihdama yönelmiş oldu görülmüştür. Yarı zamanlı işlerde düşük ücret alınması ve işte süreklilik sağlanamaması iş devirlerini hızlandırmakta ve kısa dönemli işsizlik sayılarını artırmaktadır.
- 15-24 yaş grubunda Kadın ve genç erkekler açısından bakıldığında erkeklerin kadınlara göre daha fazla sayıda işsiz kaldıkları görülmektedir. Kadın genç işsizler ise 2008 krizinin etkisiyle bile ulaşılabilen işsizlik rakamlarına 2015 yılı itibarıyla ulaşmış ve izleyen yıllardaki yükselişi 2018 yılın hafif bir azalma yaşamıştır. Genç işsizliğini tarım sektörünü dışarda bırakarak hesapladığımızda kadın genç işsizlik oranının daha da yükseldiği gözlemlenmektedir. Tablo 3’deki verilere göre tarım dışı genç işsizlik oranlarına bakıldığında 2018 yılı itibarıyla genç işsizlik oranının %23,1, kadın genç işsizlik oranının %30 ve erkek işsizlik oranının %19,6 olduğu görülmektedir.
- Genel olarak 15-24 yaş grubunda uzun dönem işsizlik diğer ülkelere nazaran oldukça düşük düzeyde olsa da, %14,2 içerisinde kadın genç

işgücünün erkeklere göre daha fazla 12 ve üzeri ay süren işsizlikle karşı karşıya olması bir sorun olarak görünmektedir.

- Genç işgücü piyasasında en önemli sorun gençlerin NEET/NEİY olma durumudur. 15 – 24 yaş grubundaki toplam 11.785 bin gencin 2.882 bin kişisi yani %24,4'ü ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirme de olanlar arasında yer almaktadır. Cinsiyet bazında incelendiğinde 5.983 bin erkek gencin %15,6'sı (936 bin kişisi), 5.802 bin kadının ise %33,5'i (1.947 bin kişisi) NEİY statüsündedir. Türkiye'de 15-24 yaş grubundaki NEET/NEİY durumunun lise altı, lise ve mesleki-teknik lise eğitim düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akman, Elvettin vd., (2011). “Avrupa Birliğinin Değişen Nüfus Yapısında Gençler ve AB’nin Gençlik Politikaları”, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22, 41-71.
- Avrupa Birliği Bakanlığı (2018). Avrupa Birliğinin Gençlik Politikaları Bilgi Notu,
https://www.ab.gov.tr/files/SBYPB/yayinlar/ab_genclik_bilgi_notu.pdf
(10.8.2018)
- Baş, Halim (2017). “Türkiye’de Genç Nüfus: Sorunlar ve Politikalar”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 255-288.
- Baş, Halim (2019). “Farklı Refah Rejimlerinde Genç İşsizliği ve NEET’nin Görünümü: İtalya, İngiltere ve İsveç Örnekleri”, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 8(21), 125-148.
- Biçerli, Kemal (2016). *Çalışma Ekonomisi*, 9. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- ÇSGB (2014). Ulusal İstihdam Stratejisi Eylem Planları (2014-2016)
- ÇSGB (2015). Ulusal İstihdam Stratejisi 2014-2023 Eylem Planları 2014-2016.
- ÇSGB (2017). Ulusal İstihdam Stratejisi 2014-2023 Eylem Planları 2017-2019.
- Demir, Özlem ve Misican Özyılmaz, Duygu (2018). “İşbaşı Eğitim Programlarının İşgücü Piyasası Açısından Değerlendirilmesi”, *Başkent University Journal of Education*, 1, 37-46.
- Denstad, Finn Yrjar (2014). *Ulusal Gençlik Stratejisi Nasıl Geliştirilir? Gençlik Politikaları Kulavuzu*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 455, İstanbul.
- Escudero, Veronica ve Elva Lopez Mourelo (2015). The Youth Guarantee programme in Europe: Features, Implementation and challenges, *ILO Research Department Working Paper No.4*.
- European Commission (2016). Questions and Answers: Communication on the Youth Guarantee and Youth Employment Initiative, Fact Sheet.
- EUROSTAT, Employment By Sex, Age and Educational Attainment Level (1 000) (lfsa_egaed)
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egaed, (Erişim Tarihi: 30.03.2020)
- EUROSTAT, Employment By Sex, Age and Professional Status (1 000) [Lfsa_Egaps]

- http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egaps&lang=en ,(Erişim Tarihi: 30.03.2020)
- EUROSTAT, Employment By Sex, Age and Economic Activity [lfsa_egan2]
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egan2&lang=en ,(Erişim Tarihi: 30.03.2020)
- EUROSTAT, Inactive Population Not Seeking Employment By Sex, Age and Main Reason [lfsa_igar] http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_igar&lang=en ,(Erişim Tarihi: 30.03.2020)
- EUROSTAT, Labour Statistics, “Part-time employment as percentage of the total employment for young people by sex, age and country of birth” [yth_empl_060]
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_060&lang=en (Erişim Tarihi: 18.05.2019).
- EUROSTAT, Labour Statistics, “Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates)” [edat_lfse_20]
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_20&lang=en ,(Erişim Tarihi: 18.05.2019).
- EUROSTAT, Population: Structure indicators [demo_pjanind]
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjanind (Erişim Tarihi: 30.03.2020)
- EUROSTAT, Population on 1 January by age group and sex [demo_pjangroup]
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjanbroad&lang=en (Erişim Tarihi: 30.03.2020)
- EUROSTAT, Young People By Educational Attainment Level, Sex and Age [yth_demo_040]
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_demo_040&lang=en (Erişim Tarihi: 30.03.2020)
- EUROSTAT, Young people's at-risk-of-poverty rate by sex, age and living/not living with parents [yth_incl_060]
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> , (Erişim Tarihi: 30.03.2020)
- EUROSTAT, Young People's At-Risk-of-Poverty or Exclusion Rate By Sex, Age and Living/Not Living With Parents [yth_incl_030]
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_incl_030&lang=en ,(Erişim Tarihi: 30.03.2020)

- EUROSTAT, Youth long-term unemployment rate (12 months or longer) by sex and age (yth_empl_120)https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_120&lang=en (Erişim Tarihi: 18.05.2019).
- EUROSTAT, Youth Unemployment By Sex, Age and Educational Attainment Level[yth_empl_090]https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_090&lang=en (Erişim Tarihi: 18.05.2019).
- GSB (2013) Ulusal Spor ve Gençlik Politika Belgesi, https://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf (10.8.2018)
- Gün, Servet (2017). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Bağlamında Yerleşik Emek Rejiminin Dönüşümü (Sahadan Notlar)”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 8(1), 62-77.
- ILO (2017). Avrupa ve Orta Asya’da İnsana Yakışır İşin Geleceği: Fırsatlar ve Zorluklar, Uluslararası Çalışma Ofisi, Cenevre.
- ILO (2017). Global Employment Trends For Youth 2017, International Labour Office, Geneva.
- ILO (2018). World Employment Social Outlook Trends 2018, International Labour Office, Geneva.
- ILO (2020). Global Employment Trends for Youth 2020, International Labour Office, Geneva.
- İşçiçok, Özlem (2014). *İstihdam ve İşsizlik*, 2. Bs. Bursa, Dora Yayınları.
- Kapar, Recep (2006). Aktif İşgücü Piyasası Politikaları, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 341-371.
- Lordoğlu, Kuvvet ve Özkaplan, Nurcan (2013). *Çalışma İktisadi*, İstanbul, Der Yayınları.
- Murat, Sedat (2006). *Dünden Bugüne İstanbul’un Nüfus ve Demografik Yapısı*, İstanbul, İTO Yayınları, 2006.
- Murat, Sedat (2007). *Dünden Bugüne İstanbul’un İşgücü ve İstihdam Yapısı*, İstanbul, İTO Yayınları, 2007.
- Onuncu Kalkınma Planı, Gençlik Çalışma Grubu Raporu, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/10_GenclikCalismaGrubuRaporu.pdf (12.8.2018)
- Özbay, Ferhunde (2009). *Türkiye’de Gençlik, Nüfus ve İktidar*, Varlık Yayınları, İstanbul

- Quintano, C., Mazzocchi, P. & Rocca, A. The determinants of Italian NEETs and the effects of the economic crisis. *Genus* 74, 5 (2018). <https://doi.org/10.1186/s41118-018-0031-0>
- Styczynska, Izabela (2013). “Enhancing Youth Opportunities in Employment: Determinants and Policy Implications”, *Intereconomics*, 48(4), 196-235.
- Şahin, Levent (2009). “Avrupa Birliği ve Türkiye İşgücü Piyasalarının Karşılaştırmalı Analizi”, *Kamu-İş*, C:10, S:3.
- Şen, Mustafa (2016). “Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Kapsamında Türkiye’de Mesleki Eğitim Kurslarının Analizi, *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(1), 67-89.
- Taş, Halis Yunus (2010). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de KOBİ’lerin İstihdam Artırıcı Etkileri*, İstanbul, İTO Yayınları.
- TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 15.07.2019)
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), *İstatistik Yıllığı 2018*.
- TÜİK, *İstatistiklerle Gençlik 2018*, <http://www.tuik.gov.tr/OncekiHBARama.do> , (Erişim Tarihi: 15.07.2019)
- Tüzünkan, Demet (2015). “Türkiye’de Uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarının İstihdam Politikaları Açısından Değerlendirilmesi”, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 90-117.
- UNESCO Institute for Statistics, “ISCED 2011: Current Status and next steps”, (çevrimiçi) <http://unstats.un.org/unsd/class/intercop/expertgroup/2011/AC234-17.PDF> ,10.05.2018
- United Nations (2003). The Global Situation Of Young People, *World Youth Report*, Department of Economic and Social Affairs.
- United Nations (2005). Young People Today, And In 2015, *World Youth Report*, Department of Economic and Social Affairs.
- United Nations (2007). Young People’s Transition to Adulthood: Progress and Challenges, *World Youth Report*, Department of Economic and Social Affairs.
- United Nations (2013). *Youth Employment: Youth Perspectives On The Pursuit Of Decent Work In Changing Times*.
- United Nations (2016). *Global Survey Report on the UNITED NATION’S WORK on YOUTH (Youth-SWAP Outcomes, 2014-2016)*.
- Zaim, Sabahaddin (1992). *Çalışma Ekonomisi*, 10. Bs., İstanbul, Filiz Kitabevi.

Zhang, G., Zhou, S., Xia, X., Yüksel, S., Baş, H. and Dincer, H. (2020). "Strategic Mapping of Youth Unemployment With Interval-Valued Intuitionistic Hesitant Fuzzy DEMATEL Based on 2-Tuple Linguistic Values," in IEEE Access, vol. 8, pp. 25706-2572.